

(IV) MANCO'S IN DE DEVENTER MOORDZAAK

De zaak

Op 25 september 1999 werd in Deventer de weduwe Romeijn dood in haar woning aangetroffen. Ze was vermoord door verwurging en steken in de borst. Daarbij waren ook bijna al haar ribben gebroken. Uit stille getuigen en de lijst met telefoongesprekken leidde men af dat mevrouw Romeijn in de avond van 23 september 1999, kort na 20.30 uur overleden moest zijn. Omdat zij 's avonds nooit voor een onbekende de deur zou opendoen, en er geen braakschade was, moest de moordenaar een bekende zijn. Er was, zo stelt het OM, niets gestolen.¹

Ernest Louwes, haar executeur-testamentair en jarenlange financieel adviseur, wordt op 29 september 1999 voor het eerst verhoord. Op 19 november 1999 verhoort de politie hem weer, maar deze keer als verdachte. Vlak voor haar dood was Louwes in haar nieuwe testament aangewezen om na haar dood als voorzitter van de op te richten Dr. Romeijn Stichting te functioneren. Deze stichting moest de nagedachtenis van de echtgenoot van mevrouw Romeijn levend houden. Louwes had geen strafblad en evenmin financiële schulden. Begin 2000 wordt hij door de Zwolse rechtbank vrijgesproken, maar het Arnhemse hof bevindt hem in december van hetzelfde jaar op basis van hetzelfde dossier schuldig en veroordeelt hem tot 12 jaar gevangenis. Na een succesvolle herzieningsaanvraag bij de Hoge Raad wordt de zaak verwezen naar het gerechtshof in Den Bosch. Tijdens dat proces ligt er nieuw bewijsmateriaal: DNA-sporen op de blouse. Op 9 februari 2004 wordt Louwes ten tweede male tot 12 jaar veroordeeld.

Het bewijs zoals gepresenteerd door het OM voor de rechtbank in Zwolle en het hof in Arnhem: 2000

(1) *het mes*. Het mes dat 1,5 km van de plaats van het delict was gevonden, werd door een hond in een geurproef aan Louwes gekoppeld. Bovendien zouden vorm en formaat van het gevonden mes goed bij de steekletsels passen.

(2) *het telefoontje om 20.36 uur*. Louwes had op 23 september 1999 om 20.36 uur nog een heel kort gesprekje (16 seconden) met mevrouw Romeijn gehad. Hij zei dat hij dit gesprek vanuit zijn auto op de A28 voerde, ergens tussen Harderwijk en 't Harde. Het gesprek was echter door het telefoonbasisstation 14501 in Deventer opgevangen. Dat sloot volgens het OM uit dat het telefoontje van de A28 kwam. Het OM concludeert dat Louwes in Deventer, of vlak bij Deventer, de weduwe gebeld moet hebben. In dit gesprek zou hij de weduwe van zijn komst hebben verwittigd.

(3) *leugenachtigheid*. Louwes beweert van de A28 gebeld te hebben, hij liegt dus. Wat had Louwes op de avond van de moord in Deventer te zoeken? Gezien de leugenachtigheid is zijn aanwezigheid in Deventer des te verdachter. Die leugenachtigheid ziet het OM als een algemeen patroon. Bijvoorbeeld, Louwes beweert dat hij op 23 september 1999 's avonds thuis niet heeft meegegeten. Dat is ook een leugen, aldus het OM.

(4) *het financiële gewin van Louwes*. Louwes had iets te winnen bij de dood van de weduwe: hij zou 'het beheer krijgen over een aanzienlijk geldbedrag'.

¹ Louwes was executeur-testamentair van het testament van mevrouw Romeijn. Op 2 oktober 2000 (PV terechtzitting gerechtshof Arnhem) verklaart hij dat hij heeft 'vastgesteld dat er bepaalde voorwerpen verdwenen waren. Zo miste hij bijvoorbeeld een bruin boekje waar uitgeleende gelden in waren genoteerd' (p. 5).

Op deze gronden veroordeelde het hof in Arnhem op 22 december 2000 Louwes tot een gevangenisstraf van 12 jaar. Louwes vroeg met succes herziening aan.

Bewijs zoals gepresenteerd door het OM voor het hof in Den Bosch: februari 2004

De argumenten van het OM verschilden aanzienlijk met drie jaar ervoor. Het mes viel als bewijs af, omdat op het mes DNA werd aangetroffen dat noch van Louwes noch van de weduwe afkomstig was. Nieuw waren DNA-sporen die op de blouse van mevrouw Romeijn waren gevonden. Ze kwamen qua profiel overeen met het DNA van Louwes. Ten tijde van het proces in Den Bosch ging het om zes verschillende locaties op die blouse. Al het DNA was ook nog eens delict-gerelateerd, aldus het OM. Relevant werd ook geacht dat alleen DNA van Louwes en de weduwe was gevonden, niet van iemand anders. Hoe zou Louwes onschuldig kunnen zijn? Het hof in Den Bosch veroordeelde hem voor een tweede keer tot 12 jaar.

MEGA-MANCO I: ONWAARHEID SPREKEN

Manco 1: Het mes leek niet op de bloedvlek op de blouse

Het OM in Zwolle en Arnhem had een moeilijke taak voor zich. Er leek op het eerste gezicht weinig bewijs te zijn. Maar er was een mes gevonden, weliswaar op een aanzienlijke afstand van de moord (1,5 km), ergens in een gangetje bij een kelder in een flatgebouw, en op het mes zaten geen vingerafdrukken of bloed. Het OM meende evenwel dat het mes qua vorm op een bloedvlek op de blouse van de weduwe leek. De Zwolse officier is heel gedeceerd: 'de vorm van het mes past exact op de afdruk op de blouse van het slachtoffer'.² Ook de Arnhemse AG was gefraspeerd door de vorm van het lemme van het mes dat 'past bij de vorm van de bloedvlekken die op de blouse zijn aangetroffen'.³ Maar hoe stellig het OM ook is, het mes lijkt qua vorm absoluut niet op de bloedvlekken. Ik toon een foto waar het gevonden mes boven de bloedvlek staat afgebeeld:

Om een indruk te geven hoe een mes qua vorm op de bloedvlek kan lijken, geef ik het volgende plaatsje.

² Requisitoir Arnhem, p. 9. Zie ook requisitoir, p. 14. In het bewijs van de tenlastelegging wordt dit inzicht nog eens herhaald: het 'mes past qua vorm exact op de bebloede afdruk van de blouse van het slachtoffer'.

³ Requisitoir Arnhem, p. 3.

Ik concludeer dat het OM op het punt van gelijkenis tussen mes en bloedvlek niet de waarheid spreekt.

Terzijde: het niet-gelijkende mes zou via een geuridentificatieproef met een politiehond aan Louwes zijn verbonden. Inmiddels is vastgesteld dat deze geuridentificatieproef niet op de juiste manier is uitgevoerd. De hondenbegeleider wist, tegen de regels in, wie de verdachte was.⁴

Manco 2: Er was wel een file rond 20.00 uur

Louwes was op 23 september 1999 's avonds uit Utrecht vertrokken. Dat was tussen 19.15 uur en 19.30 uur. Om 20.36 uur belde hij volgens eigen zeggen vanaf de A28 (ergens tussen Harderwijk en 't Harde) naar de weduwe Romeijn. Het OM ziet een probleem. De afstand van Utrecht naar Harderwijk is in zo'n 45 minuten te overbruggen. Hoe kan Louwes er zo lang over gedaan hebben? Het OM weet het: Louwes is in werkelijkheid naar Deventer gereden! Om zijn vertraging te verklaren wijst Louwes op de drukke koopavond in Utrecht en een file voor Harderwijk die hem had opgehouden. Maar, zo merkt het OM op, Louwes moet rond 20.00 uur in Harderwijk zijn geweest, en de ANWB weet van geen file van rond 20.00 uur, en het Traffic Information Center evenmin. Ook op de radio is er nooit melding van zo'n file gemaakt. Er was dus geen file rond 20.00 uur voor Harderwijk.

Hoe komt Louwes op het idee van een file? Het Arnhemse OM weet ook hier het antwoord: hij heeft van een collega over een file op de A28 gehoord. Maar die file waarin de collega terecht kwam en waarover Louwes gehoord zou hebben, was een file van 21.00 uur tot 21.37 uur, zoals het Traffic Informatie Center meldt. Louwes was echter al om 20.00 uur in de buurt van Harderwijk. Het OM concludeert: 'De verklaring van hr Louwes, die een uur eerder op die plaats moet zijn geweest, stemt niet overeen met de verkregen verkeersinformatie'.⁵ Of anders gezegd, de verdachte heeft een 'leugachtige verklaring over die avond' afgelegd.⁶

Wat het OM hier niet vertelt, is dat zowel Rijkswaterstaat als een aannemer van een wegwerkorganisatie, onafhankelijk van elkaar, aan de politie over een breedtetransport van 4,25 meter voor Harderwijk van rond 20.00 uur hebben verteld,⁷ en dat de besteks-administrateur van Rijkswaterstaat,

4 De rechtbank in Zutphen, d.d. 11 december 2007.

5 Requisitoir Arnhem AG, p.2.

6 Requisitoir Arnhem AG, p.5.

7 Op 26 november 1999 heeft de politie in de directieket te Nunspeet de besteks-administrateur van Rijkswaterstaat verhoord. Deze verklaart dat hij 'op 23 september 1999 omstreeks 19.10 uur is begonnen met de afzetting van twee rijstroken tussen Harderwijk en Nunspeet waarbij het verkeer van twee rijstroken naar de vluchtstrook werd geleid.

volgens het Tactisch Journaal van 21 november 1999, verklaarde dat er door dat breedtetransport om 20.00 uur een 'file is ontstaan' De politie had 'copieën van het logboek meegekregen en met het pv verhoor ingeleverd'. En dit heeft twee consequenties die qua waarheid haaks staan op wat het OM beweert: Louwes' verklaring stemt wel overeen met de verkeersinformatie, en de verklaring van het OM (namelijk dat Louwes' verklaring 'niet overeenstemt met de verkregen verkeersinformatie') is zelf onwaar, en het OM wist dit.

Er is een derde interessante consequentie. Wanneer er wel een file rond 20.00 uur voor Harderwijk was, en de file was niet bekend bij de ANWB en Traffic Informatie center, en hij is niet op de radio vermeld, en het OM kreeg de informatie van twee wegwerkers, hoe kwam Louwes dan aan de kennis van een file van 20.00 uur voor Harderwijk? Is dit een *alibi voor Louwes*? Ik kom hierop terug.

MEGA-MANCO II: INFORMATIE NIET DOORGEVEN

Manco 3: Louwes is 's ochtends wel in Deventer geweest, zoals hij zelf zegt.

Louwes heeft steeds gezegd dat hij 's ochtend bij de weduwe langs is geweest. Het was een kort bezoek van ongeveer 9.15 uur tot 9.25 uur. Hij moest papieren ophalen. De Zwolse officier stelt uitdrukkelijk dat Louwes over zijn ochtendbezoek 'leugenachtig' heeft verklaard. Ook de Arnhemse AG ontkent het bezoek: 'hr Louwes is op 23 september 1999 [in de ochtend] niet in de woning van de weduwe geweest'. Louwes' vingerafdruk die op de deur gevonden is, kan dus niet, volgens het OM, van het ochtendbezoek stammen. De vingerafdruk bewijst daarmee dat Louwes 's avonds bij de weduwe was.

De Arnhemse advocaat-generaal komt tot haar conclusie op basis van wat de werkster aanvankelijk heeft verklaard: ze werkte elke donderdagochtend bij mevrouw Romeijn en ze heeft Louwes op die ochtend niet gezien. De advocaat-generaal is eventueel bereid te erkennen dat Louwes die ochtend twee telefoontjes in Deventer heeft gepleegd (om 9.30 uur en om 9.45 uur), maar niet dat Louwes bij de weduwe langs is geweest. De verklaring van de werkster sluit dat uit, aldus de Arnhemse AG.

De AG in Den Bosch vindt nog andere munitie in wat de huishoudster heeft verklaard: mevrouw Romeijn en zij begonnen de dag met tezamen koffiedrinken van 9.00 uur tot 9.30 uur. Dit sluit Louwes' vermeend bezoek van 9.15 uur tot 9.25 uit. De huishoudster zou Louwes dan zeker moeten hebben gezien.

Op 24 november 1999 verklaarde de werkster evenwel dat haar *de afgelopen dagen te binnen was geschoten dat er ook nog een keer een boekhouder op bezoek zou zijn geweest. Zij herinnerde zich dat tijdens een eerste koffieronde door mevr. Romeijn was gezegd, dat een boekhouder op bezoek zou komen. Ze weet echter niet of dit*

Omstreeks 20.00 uur is een breedtetransport gepasseerd van 4.25 meter waarbij file is ontstaan. Copieën van het logboek meegekregen en met het pv verhoor ingeleverd'. Op 26 november 1999 heeft de politie ook in een directiekeet in Nunspeet de assistent-uitvoerder van Koop Tjuchem BV gehoord. Deze verklaarde op 23 september 1999 'geconfronteerd te zijn met een breedtetransport dat over de vluchtstrook kon passeren. Bij viaduct Beekhuizen (Harderwijk) in de A28 hield het transport even stil om kegels te verplaatsen'.

speelde op de morgen van de donderdag dat mevr. Romeijn werd vermoord, of dat dit al een donderdag eerder was. Zij heeft geen boekhouder gezien. Ze weet wel dat op de dag dat die boekhouder geweest zou zijn, mevr Romeijn een tijdje beneden is geweest, hooguit 20 min.^{8,9}

Dit geeft onverwacht veel informatie. Van de Arnhemse AG weten we namelijk de dagen in 1999 waarop Louwes afspraken met de weduwe had gemaakt: 15 juni, 20 juli, 31 augustus en 10 september. Hier is geen donderdag bij. Het is drie keer een dinsdag, en één keer een vrijdag (10 september). De 23ste september is wel op een donderdag. Het kan dus moeilijk anders dan dat de werkster op de 23ste september 1999 over een ochtendbezoek van Louwes heeft gehoord.

Merk op: *letterlijk genomen* is er niets mis met de tekst van het Arnhemse requisitoir: 'De werkster ... is echter zeer stellig dat ze niemand anders dan mevrouw Romeijn die ochtend in de woning gezien of gehoord heeft'.¹⁰ Inderdaad de werkster heeft Louwes *niet gezien of gehoord*. Dit klopt met wat Louwes zelf heeft gezegd: hij heeft de werkster niet gezien maar 'gelet op de geluiden van de bovenverdieping nam hij aan dat de werkster er was'.¹¹

Maar naar de geest klopt niet wat de Arnhemse AG zegt. De uitspraak laat namelijk de cruciale informatie weg dat de verklaring van de werkster van 24 november 1999 *impliceert* dat Louwes wel op bezoek was geweest, ook al had ze hem niet in de woning gezien of gehoord.¹²

Ook qua tijd is het bezoek mogelijk. De AG uit Den Bosch ontleent aan de werkster de informatie dat er tussen 9.00 uur en 9.30 uur koffie werd gedronken. En ze concludeert dat er geen tijd voor een bezoek van Louwes was. Maar de werkster wordt zeer selectief begrepen. Ter terechtzitting van 26 januari 2004 zegt de huishoudster dat ze '*normaliter* van 9.00 uur tot 9.30 uur met elkaar koffie en thee dronken', maar dat ze 'op de ochtend van 23 september 1999 snel een kop koffie heeft gedronken' omdat 'de boekhouder op bezoek zou komen'.¹³ In dit tijdsce­nario past het bezoek van Louwes prima. Louwes zei rond 9.15 uur te zijn gekomen en is 10 minuten binnen gebleven. Om 9.30 uur telefoneert hij al weer kort met zijn kantoor vanuit Deventer (aldus het OM). Mevrouw Romeijn kon zich vervolgens nog snel

8 Tactisch journaal 24 november 1999.

9 Geenonschuldigenvast.nl: Pas toen de huishoudster op 26 januari 2004 voor de rechter heeft verklaard dat Louwes wel op bezoek was geweest is dat punt ook door het hof overgenomen.

10 Requisitoir Arnhem AG, p.4.

11 PV 27 september 1999. Letterlijk genomen klopt de tekst van de Arnhemse AG zelfs met wat de werkster in Den Bosch vertelde: ze had de voordeur open horen gaan en ze had uit nieuwsgierigheid boven uit het raam gekeken. Ze zag toen iemand op straat lopen, die ze later herkende als Louwes. De AG spreekt nog steeds de waarheid: de werkster heeft Louwes niet in de woning gezien of gehoord.

12 Het Arnhems requisitoir (p.4) hecht ook zwaar aan het feit dat het bezoek van Louwes niet op de kalender van mevr Romeijn voorkomt. Maar dit vooronderstelt dat alle bezoeken altijd op de kalender werden geschreven. Louwes had, volgens eigen zeggen, zijn bezoek pas de avond tevoren doorgegeven. Hij kwam in de buurt en kon daarom snel het officiële stuk over de grafrechten ophalen. Dat stuk is later inderdaad in zijn dossier aangetroffen.

13 PV 26 januari 2004. Ze zegt ter terechtzitting in Den Bosch ook: 'Ik heb altijd gezegd dat er die ochtend iemand op bezoek is geweest, maar ik wist niet wie. U houdt mij voor dat ik tegenover de politie heb verklaard dat ik er vrij zeker van was dat er die donderdagochtend niemand bij mevrouw Romeijn op bezoek is geweest, terwijl ik in de woning was. Dat heb ik nooit gezegd. ... Het is zo gegaan dat ik de voordeur open hoorde gaan en dat ik uit nieuwsgierigheid boven uit het raam heb gekeken. Ik zag toen iemand op straat lopen. Ik heb die man herkend als de verdachte Louwes toen ik in Zwolle de zitting van de rechtbank bijwoonde. Ik heb Louwes die ochtend niet binnen gezien'.

even opfrissen voor haar doktersafspraak van 9.50 uur. Noch Louwes noch de huishoudster zijn hier in de problemen, het zijn de beide advocaten-generaal die iets uit te leggen hebben.

Manco 4: Het vermeende financiële motief van Louwes

Vlak voor haar overlijden veranderde de weduwe haar testament. Nieuw was dat er na haar dood een stichting zou komen, de Dr. Romeijn stichting, die zich over uitbehandelde psychiatrische patiënten zou ontfermen. (Dr. Romeijn was psychiater en had altijd een goede band met zijn ex-patiënten gehad). De stichting zou zo'n 3 miljoen gulden beheren. Louwes was aangesteld als de toekomstige voorzitter van die stichting, tevens als executeur-testamentair. Daar zit dus een mogelijke financiële verleiding.

Het OM meende dat er aanwijzingen waren dat Louwes voor die verleidingen was bezweken. In plaats van een rekening voor de stichting te openen, opende Louwes enige tijd na het overlijden van mevrouw Romeijn 'een privé-rekening voor gelden uit de boedel' en het OM constateert verder dat 'er rechtstreeks diverse bedragen op gestort worden afkomstig uit de boedel van mevrouw Romeijn'.¹⁴ De officier ziet dan ook 'een duidelijk financieel motief ... voor de moord':¹⁵ de stichting is een 'perfecte gelegenheid voor hem om op termijn geld uit de stichting weg te sluizen naar zijn privé-rekening. ... Op een rekening die op zijn naam stond, was geld gestort en op die rekening zou ook de uitkering van de levensverzekering moeten plaats vinden'.¹⁶

Het OM vermeldt wel dat Louwes een reden opgeeft voor het openen van een privé-rekening: het was hem 'feitelijk onmogelijk een rekening te openen op naam van de stichting', omdat de stichting nog niet ingeschreven was bij de Kamer van Koophandel. Maar de officier ziet hier dwars door heen. Louwes had 'tijd genoeg om een stichting in te schrijven en een officiële rekening te openen'.¹⁷

Wat het OM hier echter niet vermeldt, is dat Louwes als executeur-testamentair al spoedig na het overlijden van mevrouw Romeijn van de politie ruim 20.000 gulden uit de kluis van de weduwe had gekregen en dat hij dat contante geld veilig en met rente wilde parkeren. Omdat de stichting nog niet bij de Kamer van Koophandel was ingeschreven, weigerde de bank een rekening ten name van die stichting te openen. Omdat Louwes dit geld niet thuis wilde houden, werd hem door een bankmedewerkster geadviseerd een zogenaamde beheerrekening op eigen naam te openen. Dat advies heeft Louwes opgevolgd. De bankmedewerkster heeft dit in een verklaring aan de politie bevestigd. Maar dit proces-verbaal is nooit in het dossier opgenomen.

Uiteindelijk is Louwes' handelswijze zowel door de financiële organisatie waarbij hij werkte, de Vereniging Voor Artsen-Automobilisten, als door een onafhankelijke geregistreerde accountant onder de loep genomen. Zijn baas zag geen reden om zijn dienstverband niet te continueren en de

14 Requisitoir Zwolle p. 13: 'Louwes opent in Lelystad bij de SNS-bank een privé-rekening voor gelden uit de boedel. Er worden diverse bedragen op gestort rechtstreeks afkomstig uit de boedel van mevrouw Romeijn'.

15 Requisitoir Zwolle p. 11: 'er lijkt een duidelijk financieel motief te zijn voor de moord'.

16 Requisitoir Zwolle p. 11.

17 Requisitoir Zwolle, p. 13.

onafhankelijke accountant vond Louwes misschien wel slordig, maar zag geen tekenen van fraude. Ook hierover zwijgt de Zwolse officier.¹⁸

Maar dit alles heeft ook de advocaat-generaal in Arnhem niet weerhouden om als laatste punt in haar bewijs te noemen: ‘Door het gewijzigde testament had hr Louwes een financieel belang bij de dood van mevrouw Romeijn’.¹⁹

MEGA-MANCO III: MISLEIDEND FORMULEREN

Manco 5: Het mes had een lemmet van 18 cm terwijl de messteken 10 cm diep waren²⁰

Het Zwolse OM merkt over het gevonden mes op:

*Van de vijf steekwonden blijkt bij twee een torpedovorm waar te nemen. De huid perforaties hebben een afmeting van 3 bij 0,5 cm. Op een aanvullende vraag van mij is geantwoord dat de diepte van de steekwonden 10 cm bedraagt.*²¹

De officier had al uit het sectierapport geleerd dat ‘het mes waarmee gestoken is een torpedo-vorm moet hebben’, en zij merkt dan op:

*Dit op 25 september 1999 gevonden mes, welke op 26 september 1999 is veiliggesteld door de politie, heeft die vorm! De breedte en diepte van de wonden ondersteunt dit.*²²

Letterlijk is dit misschien waar, namelijk de breedte en diepte van de wonden ondersteunen dat het moordwapen een *torpedo-vorm* heeft. Maar wat hier verder gesuggereerd wordt, namelijk dat de breedte en diepte van de wonden ondersteunen dat het gevonden mes het moordwapen is, is niet waar. Het OM vertelt dat de vijf wonden allemaal 10 cm diep waren, het OM vertelt *niet* dat het lemmet van het gevonden mes 18 cm lang is. Dat een moordenaar vijf keer een steek van 10 cm geeft met een lemmet van 18 cm is hoogst onwaarschijnlijk: de vijf steken van 10 cm vertellen ons dus in klare taal dat het gevonden wapen niet het moordwapen is, ook al zou de vorm van die steken aangeven dat het moordwapen een torpedo-vorm heeft.²³

Het Zwolse OM zet ons met zijn uitspraak dus op het verkeerde been, en laat achterwege om de voor de hand liggende conclusie te trekken. Dat het

18 Het OM heeft nog een getuige gevonden (het door Louwes aangestelde medebestuurder van de stichting) die ‘bevestigt dat de heer Louwes zeer geïnteresseerd was in geld. ... Hij heeft het erover dat er gesproken is over aanschaf van een mobiele telefoon voor hem (de getuige), computers, een huisje in Malta voor de heer Louwes zelf, een huisje in Spanje voor de getuige ... Voor de getuige was het telkens duidelijk dat de heer Louwes het had over het geld van mevrouw Romeijn’ (Requisitoir, Zwolle, p.12). Deze getuige is na de aanhouding van Louwes, toen hijzelf het vuur aan zijn schenen zag verschijnen, naar de politie gegaan. Louwes heeft aangegeven dat het mobieltje en de computer een aanschaf voor het bestuur van de stichting was. Het huis in Malta was op het werk aan de orde gekomen naar aanleiding van een televisieprogramma Vakantieparadijzen over tweede huizen, een onderwerp dat hem (Louwes) en ook andere van de VVAA professioneel interesseerde. De getuige heeft dit bij een tweede verhoor erkend. Hij gaf zelf aan dat hijzelf wel eens naar aanleiding van het televisieprogramma over een huisje op de Antillen had gesproken. Daarbij, Louwes durft zelf niet te vliegen en zou dus in geen geval een huisje op Malta kopen. Ondanks deze uitleg en deze verklaring van de getuige bleef het OM bij zijn stelling.

19 Requisitoir Arnhem p. 6.

20 Soms wordt 18,5 cm als lengte van het lemmet opgegeven.

21 Requisitoir, p. 2.

22 Requisitoir, p. 10.

23 Volgens sommige berichten gaat het om 3 steken van 10 cm en twee hele ondiepe steken. De argumentatie blijft gelijk.

daarbij wel de diepte van de steken noemt maar niet de lengte van het lemmet is een ander voorbeeld van misleiding.²⁴

MEGA-MANCO IV: WILLEKEUR

Manco 6: De AG bestrijdt het scenario van de verdediging met een veronderstelde slimme moordenaar, maar om haar eigen scenario aannemelijk te maken gaat ze uit van een domme moordenaar.

In de kamer van de weduwe werd op een tafeltje in de serre een fles wijn gevonden. De verdediging heeft als volgt geargumenteed: De weduwe verwachtte bezoek, ze had de wijn al klaar gezet voor de gast die haar moordenaar zou blijken te zijn. Maar Louwes drinkt geen wijn! Bovendien werden in de serre alleen goede vrienden ontvangen, en dat was Louwes niet. De AG uit Den Bosch meent evenwel dat dit alles absoluut niet ontlastend is. ‘Ik denk, dat het helemaal niet zo gek is te veronderstellen, dat door Louwes getracht is (evenals bij het testament) een dwaalspoor uit te zetten. Louwes zelf drinkt geen wijn’.²⁵

Dus, juist omdat de wijnfles ontlastend is, ‘is het helemaal niet zo gek om te veronderstellen’ (aldus de AG in Den Bosch), dat de slimme Louwes die wijnfles zelf op een tafeltje in de serre gezet heeft. De AG trapt er niet in. Ze wenst niet klakkeloos aan te nemen dat de zogenaamde stille getuigen ook werkelijk getuigen van wat ze lijken te getuigen. Een slimme moordenaar zal juist de stille getuigen misbruiken om een ‘dwaalspoor uit te zetten’.²⁶

De AG is ineens minder achterdochtig, wanneer het gaat om de stille getuigen die *haar* scenario van een overlijden snel na 20.36 uur moeten bewijzen: de tv-gids lag op donderdagavond, de schort was nog niet opgeruimd, in de onaangeroerde stapel post in de gang lag de vrijdagochtendkrant onderop, het bed was opgemaakt. De AG erkent dat ‘het juiste tijdstip van overlijden niet bekend is en moet worden afgeleid uit de aangetroffen situatie’.²⁷ Maar hoe weet de AG dat de moordenaar haar stille getuigen niet misbruikt heeft om de indruk te wekken dat mevrouw Romeijn op donderdagavond (in plaats van op vrijdagochtend) was overleden? Om die indruk te wekken heeft hij de tv-gids een dag teruggeslagen, hij heeft de vrijdagkrant weer opgevouwen en onderaan de stapel post gelegd. Mevrouw had zelf het bed nog op vrijdagochtend opgemaakt en hij heeft de schort neergelegd en de wijn klaargezet.

24 Ook het Arnhemse requisitoir vermeldt dat ‘de diepte van de steekverwondingen op het lichaam van mevrouw W 10 cm diep waren’ (p.3). De AG in Den Bosch ziet echter wel de discrepantie tussen een lemmet van 18 cm en steekwonden van 10 cm.

25 Requisitoir Den Bosch, p.26.

26 De AG geeft zelf een argument waarom de wijnfles wel een dwaalspoor is: de weduwe zou nooit de fles ontkurkt hebben vóór het bezoek er was, en ze zou nooit de fles op het tafeltje gezet hebben om te chambereren (voor dat doeleinde zette ze een fles altijd op de schoorsteenmantel). M.a.w. de fles staat verdacht verkeerd. Hij is daar neergezet door de moordenaar die een dwaalspoor wilde opzetten, maar vanwege zijn onbekendheid met de gebruiken van de weduwe twee fouten heeft gemaakt. Dit argument gaat voorbij aan een simpel scenario: de moordenaar werd verwacht, en de wijn was al opengemaakt vóór de moord werd gepleegd. Er zijn geen vingerafdrukken op de fles gevonden. De moordenaar had er kennelijk belang bij die te wissen. Hier wordt de wijnfles wel weer een stille getuige: de wijnfles was voor een *wijnrinker* geopend, en dus niet voor Louwes. De AG heeft nog één argument, namelijk dat mevrouw Romeijn een aangekondigd bezoek op haar kalender noteerde, en voor 23 september 1999 staat er geen aantekening van een bezoek. Maar dit vooronderstelt dat mevrouw Romeijn dit *altijd* deed. Hoe weet de AG dit? De Geenonschuldigenvast-groep wijst erop dat om de hals van de fles een lekring zat en dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat Louwes als geheelonthouder van het gebruik van de weduwe om een lekring te gebruiken, zou weten.

27 Requisitoir Den Bosch, p. 7.

Als volgens de OM een slimme moordenaar de wijn zelf kan klaar zetten zodat het argument van de verdediging wordt ontkracht, dan kan diezelfde slimme moordenaar ook de tv-gids terugslaan, etc., zodat het argument van de AG dat de moord in de vroege avond van donderdag 23 september was, wordt ontkracht. Om willekeur te ontlopen, heeft de AG twee opties: óf de moordenaar is dom en de moord is op donderdagavond, maar dan getuigt de wijnfles in stilte dat Louwes niet de moordenaar was, óf de moordenaar is slim, en dan heeft de AG geen argument dat de moord in de vroege avond van donderdag 23 september plaatsvond.²⁸ Wanneer de AG concludeert dat ‘het vermoedelijk tijdstip van overlijden wel degelijk is te stellen op donderdag 23 september 1999 na 20.36 uur en vóór 24 september’,²⁹ kiest de AG dus in feite voor een domme moordenaar. Daarmee moet ze tevens aanvaarden dat Louwes vanwege de open wijnfles in de serre dus niet de moordenaar is.

Om een misverstand te voorkomen: ik zeg hier niet dat de moord op vrijdagochtend heeft plaatsgevonden. Ik argumenteer alleen dat de AG geen beroep kan doen op bepaalde stille getuigen om de donderdagavond als tijdstip van de moord aan te wijzen, terwijl ze andere stille getuigen afwijst wanneer die voor de onschuld van Louwes pleiten. Dat is pure willekeur.

MEGA-MANCO V: CRUCIALE ARGUMENTATIEFOUTEN

Manco 7: De verklaring van de vrouw van Louwes wordt als belastend gebruikt, ook al weet het OM dat die verklaring gebaseerd is op een onware aanname

Louwes heeft altijd gezegd dat hij iets na negenen is thuis gekomen. In het scenario van het OM is dat onmogelijk. Om 20.36 uur zou hij nog in Deventer geweest zijn. Dan haal je Lelystad niet om 21.00 uur! Het OM beroept zich hier echter op de belastende tijd die de vrouw van Louwes opgaf. Zij meende dat haar echtgenoot op 23 september pas na tien uur zou zijn thuis gekomen.

Ook op een ander punt constateert het OM een discrepantie tussen wat Louwes en zijn vrouw zeggen. Louwes heeft altijd volgehouden dat hij ‘s avonds om 18.00 uur niet thuis heeft gegeten. In haar eerste verklaring zegt zijn vrouw evenwel:

*Ik kan mij herinneren dat hij die avond te 18.00 uur thuis is gekomen en dat wij samen met de kinderen warm hebben gegeten.*³⁰

Deze discrepanties zijn ten volle benut. De AG in Den Bosch concludeert dat de verdachte een ‘leugenachtige verklaring over die avond’ heeft afgelegd,³¹ terwijl de AG in Arnhem in de samenvatting van haar bewijs

28 Het vrijdag-scenario heeft als voordeel dat begrijpelijk wordt waarom er getuigen zijn die verklaren mevrouw Romeijn op vrijdag gezien te hebben.

29 Requisitoir, p. 9. Overigens is het opmerkelijk dat tegen de tijd dat de AG haar conclusie over het tijdstip van het overlijden formuleert, ze plotseling vergeten lijkt dat het volgens haar ging om een moord snel na 20.36, want in haar scenario was Louwes rond 22.00 uur weer thuis in Lelystad, en hij moet dus in dit scenario op zijn laatst om 21.00 uur vertrokken zijn om op tijd in Lelystad aan te komen. (De ANWB-routeplanner geeft voor het traject Deventer-Lelystad als rijtijd 1 uur en 5 minuten.) De conclusie van de AG dat ‘het vermoedelijk tijdstip van overlijden wel degelijk is te stellen op donderdag 23 september 1999 na 20.36 uur en vóór 24 september’ is dus niet alleen willekeurig maar tevens niet ter zake.

30 Geciteerd door AG Den Bosch, Requisitoir, p. 23.

31 Requisitoir AG Den Bosch, p. 24.

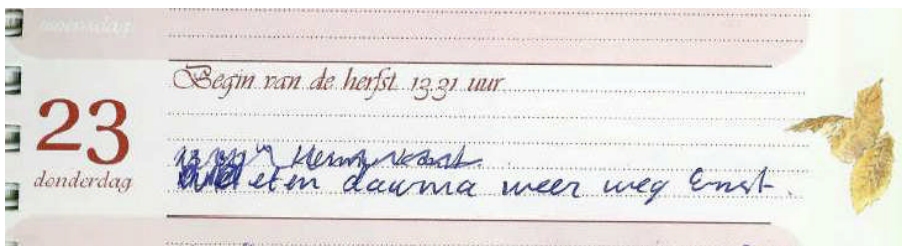
tegen Louwes vaststelt dat ‘zijn verklaring omtrent zijn aanwezigheid 's avonds thuis niet wordt bevestigd’.³²

Later heeft mevrouw Louwes haar verklaring herroepen, maar daar hoefde ze bij het OM in Arnhem niet mee aan te komen. Louwes zou haar ‘direct na de beëindiging van de beperkingen ... op indringende wijze onderhouden hebben over haar afgelegde verklaring’.³³ En de AG uit Den Bosch noemt dit telefoongesprek ‘illustratief’.³⁴ Bovendien had mevrouw Louwes inmiddels met de advocaat en met Louwes gesproken. Ze wist nu wat ze moest zeggen! De Arnhemse AG concludeert:

*De waarde die aan haar laatstgenoemde verklaring kan worden toegekend is nihil.*³⁵

Inderdaad, bewijstechnisch is haar nieuwe uitspraak niet langer onafhankelijk. Maar laten we naar de context van de verklaring kijken.

Mevrouw Louwes werd *eind november* 1999 verhoord en aan haar werd gevraagd of ze zich nog herinnerde hoe laat haar man op *23 september* 1999 thuis is gekomen. Haar werd ook gevraagd of hij ook die dag 's avonds thuis had gegeten. Dat wist ze niet meer, en dat is nauwelijks opmerkelijk. De politie had hier kennelijk op gerekend, want ze had een bladzijde uit de agenda van mevrouw Louwes meegenomen, een agenda waarin ze bijhield of haar echtgenoot die avond wel of niet kwam eten. (Louwes had vaak 's avonds klanten). Ik moet preciezer zijn, de politie gaf niet een bladzijde uit haar agenda, de politie gaf haar een zwart-wit fotocopy van een bladzijde uit haar agenda. Op die bladzijde is behoorlijk gekrast, zoals hieronder is te zien:

Uit deze wirwar concludeerde mevrouw Louwes dat haar man kennelijk wel was komen eten, daarna weer weg was gegaan en dat hij vanwege een avondbezoek pas laat, zo rond 22.00 uur, terug moet zijn gekomen. De Zwolse officier stemt in: ‘Uit de agenda die zijn vrouw bijhoudt, blijkt dat hij eerst niet en later wel thuis zo komen eten’.³⁶

De verdediging probeert uit te leggen hoe de eerste — maar later door mevrouw Louwes herroepen — verklaring is ontstaan: in de agenda stond ‘wel eten’, maar omdat Louwes op het laatste moment nog een klant erbij kreeg, in Amersfoort om 18.30 uur, had mevrouw Louwes over het woordje ‘wel’, met een andere pen, ‘niet’ geschreven. Op de fotocopy is dat niet te onderscheiden. Mevrouw Louwes meende te zien dat het woordje ‘niet’ was doorgestreept. Op basis hiervan concludeerde ze (ten onrechte, volgens de verdediging) dat haar echtgenoot wel kwam eten, en dus dat hij, omdat hij nog klanten na het eten had, laat (rond 22.00 uur) thuis moet zijn gekomen.

32 Requisitoir AG Arnhem, p. 6.

33 Requisitoir AG Arnhem, p. 5.

34 Requisitoir AG Den Bosch, p. 23.

35 Requisitoir AG Arnhem, p.5.

36 Requisitoir OvJ, Zwolle, p.8.

Mevrouw Louwes zegt er op 11 december 2000 voor het gerechtshof in Arnhem zelf het volgende over:

Bij mijn eerste verhoor is mij min of meer in de mond gelegd dat mijn man op die bewuste dag om 18.00 uur thuis zou zijn geweest. Toen haalde ik de dagen door elkaar. Het klopte niet. ... Op het politiebureau kreeg ik alleen een fotocopie van één bladzijde te zien en die fotocopie was niet al te duidelijk. Toen de politieagenten net weg waren, drong het pas tot me door dat het niet klopte; dat ik de dagen door elkaar haalde.

De fotocopie is inderdaad moeilijk leesbaar. Maar dat doet er eigenlijk niet toe. Wat cruciaal is, is dat *de politie en het OM* (met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid) *wisten* dat Louwes die avond niet thuis had gegeten, en dat de verklaring van mevrouw Louwes daarom gebaseerd is op haar *onware* overtuiging dat hij die avond wel thuis had gegeten. Haar eerste verklaring is *qua waarheidsvinding* dus niet bruikbaar. Dit vergt enige uitleg.

Louwes hield in zijn agenda zijn afspraken bij. Dat heeft hij ook voor 23 september 1999 gedaan. In die agenda staat dat Louwes in de namiddag afspraken had met een arts in Lelystad (16.00 uur – 17.15 uur) en met een arts in Amersfoort (rond 18.30 uur). Op weg naar zijn cursus in Utrecht (aanvang 19.00 uur) zou hij even iets afgeven bij deze arts in Amersfoort.

De AG in Den Bosch weet evenwel te vertellen dat de arts in Amersfoort ‘zeer stellig is in zijn verklaring dat de verdachte daar al om ongeveer 17.00 uur was’.³⁷ De AG concludeert: ‘Verdachte kan dus heel wel inderdaad thuis zijn geweest (zoals zijn echtgenote verklaart en zoals ook uit haar agenda is op te maken) en daarna zijn weggegaan: eerst naar Utrecht en dan naar Deventer’. Maar deze conclusie is niet houdbaar, wanneer we ook andere gegevens in onze overweging betrekken.

(1) De arts uit Amersfoort was *niet* ‘zeer stellig in zijn verklaring’, hoe stellig de AG dat ook beweert. Op 22 november 1999 vertelt de arts aan de politie (zakelijk weergegeven): ‘Hij wist nog dat het daglicht was toen Louwes de stukken bracht. Het kon tegen de avond zijn geweest en hij bedoelde daarmee 17.00 uur of 17.15 uur’. (Maar *wie* bepaalt hier wat de arts bedoelt?) Op 3 december zegt die arts dat Louwes om 13.00 uur langs kwam. De arts wist dus alleen dat het licht was.

Om 13.00 uur was Louwes in geen geval bij de arts uit Amersfoort. Om die tijd had hij namelijk een afspraak in Almere en die is in een proces-verbaal bevestigd. Louwes kwam rond 13:00 uur en bleef geruime tijd. (Het tijdstip van 13.00 uur valt ook af vanwege de uitspraak dat hij ‘wist dat het nog licht was’. Zoiets zeg je niet over één uur 's middags).

Om 16.00 uur moest Louwes bij een dokter in Lelystad zijn. Die weet dat Louwes rond 17.15 uur wegging. De politie meldt hierover: ‘Dit tijdstip weet getuige zeker, omdat hij zelf nog een andere afspraak had op dit tijdstip en dus al op hete kolen zat’. De arts in Lelystad wist zich ook te herinneren dat ‘Louwes tijdens dit bezoek had verteld dat hij nog naar een scholing of symposium moest’. De vrouw van de cliënt was bij het gesprek aanwezig en haar stond bij dat dit in Utrecht was, maar ze wist dit niet meer zeker. Er is

³⁷ Requisitoir AG Den Bosch, p. 23.

dus alle reden om te denken dat Louwes niet om 17.00 uur of 17.15 uur bij zijn klant in Amersfoort is geweest.

De conclusie is dat de AG de plank mislaat. Louwes kan niet ‘om ongeveer 17.00 uur’ bij de arts in Amersfoort geweest zijn. Laten we zeggen: ze had dit kunnen weten. Haar conclusie ‘verdachte kan dus heel wel inderdaad thuis zijn geweest’ is dus op een onwaarheid gebaseerd. Maar zelfs als we er (ten onrechte) vanuit zouden gaan dat Louwes tussen 17.00 uur en 17.15 uur bij zijn klant in Amersfoort zou zijn geweest, is haar conclusie nog volstrekt ongeloofwaardig. Dat is mijn volgende punt.

(2) *Stel — omwille van de berekening*—dat, zoals de AG suggereert, Louwes om ongeveer 17.00 uur bij zijn klant in Amersfoort was geweest. Volgt nu, zoals de AG concludeert: ‘verdachte kan dus heel wel inderdaad thuis zijn geweest’ (zoals zijn echtgenote verklaart en zoals ook uit haar agenda is op te maken)? Maar probeer je dit in tijd voor te stellen. Ik kies de gunstigste tijd voor het scenario van de AG. Dus Louwes vertrekt uit Amersfoort om 17.00 uur en niet om 17.15 uur. De ANWB-routeplanner geeft voor Amersfoort – Lelystad 44 minuten als snelste tijd. Ik ga ook voorbij aan de drukte en files van de avondspits. Zonder file en avonddrukte is Louwes dan op zijn vroegst om 17.44 uur thuis. Hij moet om 19.00 uur in Utrecht zijn.³⁸ Over die afstand reed hij volgens eigen zeggen in de avondspits zo'n 70 minuten. (Dat komt redelijk overeen met de ANWB-planner die zonder file en avondspits op 55 minuten komt). Louwes moet dus om 17.50 uur weer vertrekken. Hij heeft dan zes minuten om te eten. (En dan heb ik de file en avonddrukte vanaf Amersfoort naar Lelystad niet meegerekend, en ben ik uitgegaan van 17.00 uur in plaats van 17.15 uur). De AG heeft dus naar de letter gelijk: *in ideale omstandigheden kan Louwes thuis eten, hij heeft daar dan maximaal zes minuten voor. Daarvoor moet hij bijna twee uur omrijden (114 minuten om precies te zijn). Wie gelooft dat nou? Het scenario van de AG is dus theoretisch mogelijk, maar volstrekt ongeloofwaardig.*

(3) Hoe zit het met Louwes' eigen verhaal? Hij zegt dat hij de arts in Amersfoort de avond tevoren heeft gebeld, en de telefooninformatie van die arts meldt inderdaad een telefoontje van Louwes van 22 september 1999 te 20.10 uur. Louwes zegt dat hij spullen aan de deur heeft afgegeven, rond 18.30 uur of iets daarvoor, en de arts ‘weet nog dat Louwes haast had. ... Hij had een linnen tas van de VVAA gegeven met zijn papieren en was daarna direct weggegaan’. En qua tijdslijn zit Louwes ook goed. Hij vertrekt om 17.15 uur uit Lelystad bij zijn klant aldaar. Het kost hem 70 minuten om in Utrecht te komen. Maar hij moet nog wel in Amersfoort van de snelweg af en een tas afgeven. Reken hier 15 minuten voor. (Het is avonddrukte). Dan is hij om 18.40 uur in Utrecht. Hij moet nog van zijn auto in de Croesestraat naar de Jaarbeurs lopen. Zo is hij keurig op tijd. Om 19.00 uur kan hij weer, na getekend te hebben, weg.

Deze gegevens en deze berekeningen zijn zo elementair dat ook het OM gezien moet hebben dat Louwes niet thuis heeft kunnen eten. Dát wist het OM dus met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, en het OM wist dus ook met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid dat mevrouw Louwes haar eerste verklaring had gebaseerd op de *onware vooronderstelling* dat haar man die dag thuis had gegeten. Voor een waarheidsvinder zou haar verklaring van nul en generlei waarde moeten zijn.

³⁸ In 1999 was er nog niet de snelle verbinding naar Almere. Louwes reed over Harderwijk op de A28.

Het OM kon deze verklaring echter goed gebruiken en heeft er ook volop gebruik van gemaakt.

Later vond een vriendin van mevrouw Louwes in haar agenda een aantekening die haar en mevrouw Louwes eraan herinnerde wat ze op 23 september 1999 hadden gedaan. Er was een speciale gebeurtenis (een opening van een sportschool) die de herinnering terugbracht dat Louwes om een uur of drie 's middags thuis was geweest en daarna was weggegaan. Op basis van een bijzondere gebeurtenis kan inderdaad de herinnering aan de bijbehorende dag teruggehaald worden. Er is hier geen zekerheid, maar het uitgangspunt is tenminste niet een onjuiste vooronderstelling. Het OM nam deze aantekening plus bijbehorende herinnering niet serieus. Het dreigde zelfs mevrouw Louwes voor meeneed te vervolgen toen zij haar oude verklaring door haar nieuwe inzicht verving, en dat terwijl het OM wist dat de oude verklaring zeer waarschijnlijk onwaar was omdat die op een (zeer waarschijnlijk) onware vooronderstelling was gebaseerd.

De consequentie is dat zowel de bewering van de AG uit Den Bosch over Louwes' vermeende 'leugenachtige verklaring over die avond' als de scepsis van de Arnhemse AG op dit punt gebaseerd zijn op een vooronderstelling waarvan het OM redelijkheidswijs wist dat ze (naar alle waarschijnlijkheid) onwaar was. Met het vervallen van de verklaring van mevrouw Louwes (als zijnde gebaseerd op een onware aanname) vervalt tevens het vermeende bewijs van het OM dat Louwes niet om 21.00 uur was thuisgekomen, maar om 22.00 uur, de tijd die het OM nodig had om Louwes een moord te laten plegen in Deventer.

Manco 8: Louwes kan wel degelijk van de A28 gebeld hebben

Volgens het OM *kan* Louwes' alibi (de file voor Harderwijk) gewoon *niet kloppen*. Het is onmogelijk dat hij rond 20.00 uur op de A28 in de buurt van Harderwijk was. Dit is wat zowel de officier in Zwolle als de AG in Arnhem concluderen.

De officier, op wier argumentatie de Arnhemse AG zich beroept, geeft een drietal argumenten voor deze conclusie:

(Argument I) Deskundige R. heeft op verschillende manieren onderzocht of het telefoontje in of vlakbij Deventer gepleegd moet zijn: (a) door een computersimulatie, (b) door met een gewone GSM- telefoon in de buurt van Deventer rond te rijden vanaf basisstation 14501; (c) door met een auto vol technische apparatuur aldaar rond te rijden. De bevinding van deskundige R. is dat vlak buiten Deventer altijd een ander station gekozen wordt. Alleen met zijn dure spullen bereikte hij een maximum van 12 km vanaf station 14501. De officier trekt hieruit de conclusie dat het 'niet mogelijk is dat er ingebeld is vanaf bijvoorbeeld de A28, zoals verdachte beweert'.³⁹

(Argument II) Het Bureau Technische Ondersteuning (BTO) heeft op verzoek van het OM al bellend langs de A28 gereden. De officier merkt op dat 'op geen enkel moment basisstation 14501 of een ander station in de buurt van Deventer in beeld komt. Voortdurend worden basisstations aangeklikt die in de directe buurt liggen van de route die gereden wordt'.⁴⁰

39 Requisitoir Zwolle, OvJ, p.7.

40 Requisitoir Zwolle, OvJ, p.7

(Argument III) Deskundige S. reed over de weg via 't Harde naar Wezep. Ook hij kreeg geen contact met basisstation 14501 in Deventer.

De officier concludeert dat het weliswaar theoretisch mogelijk is dat Louwes vanaf de A28 gebeld heeft (ze erkent zelfs dat ooit 'maximaal 25 km (als afstand van mobiel naar basisstation) is gemeten'), maar 'op grond van de unanimité onder de deskundigen kan gesteld worden dat het een hard feit is dat Louwes die avond vanuit Deventer heeft ingebeld. Zijn verklaring dat hij op de A28 reed is daarmee leugenachtig en bruikbaar voor het bewijs'.⁴¹

Deze conclusie gaat voorbij aan een elementair gegeven: weliswaar kan onder normale omstandigheden een mobiel een basisstation op 25 km afstand aanklikken, maar zo iets zal toch vooral gebeuren onder bijzondere atmosferische omstandigheden. Dan kan namelijk het verschijnsel van *buitengewone* radiopropagatie optreden. De afstand van 25 km wordt daarbij gemakkelijk overbrugd, zoals radioamateurs al decennia weten. Wat nu bij de geciteerde testen opvalt, is dat *in geen van de drie testen* een poging is gedaan hiermee rekening te houden. De testen stellen vast dat onder dan heersende — en dus waarschijnlijk normale — omstandigheden de aangeklikte stations niet ver weg liggen. Dat had niet onderzocht behoeven te worden. Dat wisten we al. De vraag is of onder de op 23 september 1999 heersende omstandigheden het station in Deventer niet aangeklikt kan worden vanaf de A28. Dat was de vraag en die is toen niet eens gesteld. De officier is derhalve voorbarig wanneer ze concludeert dat Louwes' verklaring 'dat hij op de A28 reed daarmee leugenachtig is en bruikbaar voor het bewijs'.⁴²

Ook de AG uit Arnhem baseert zich op een deskundige die in de buurt van Deventer heeft rondgereden. Deze bemerkte op een dag met (naar we mogen aannemen) normale atmosferische omstandigheden dat 'het basisstation zonder menselijke ingreep tot globaal de gemeentegrens van Deventer kon worden gebruikt'. Niets geen 12 km, een paar kilometer, dat is alles. Louwes moet dus om 20.36 uur al binnen de stadsgrenzen zijn geweest, en Louwes kan dus de file van 20.00 uur bij Harderwijk niet zelf hebben gezien. Iemand anders moet hem daarover verteld hebben. Ook de Arnhemse AG concludeert dat Louwes over het telefoongesprek van 20.36 uur 'een leugenachtige verklaring aflegt'.⁴³

Maar ook hier is de vraag: wat vertelt de test ons over 23 september 1999? En ook hier is de conclusie dat het onderzoek geenszins uitsluit dat Louwes van de A28 gebeld heeft, en dus dat aan Louwes zonder grond leugenachtigheid wordt toegeschreven. We weten niets van de atmosferische omstandigheden op 23 september, en we weten dat zelfs in normale omstandigheden de reële (en niet alleen theoretische) mogelijkheid bestaat dat een mobieltje een basisstation op 25 km aanklikt.

Pas in 2007 is met de studie van Hans Meijer, *Profielen van een beladen atmosfeer*, duidelijkheid verkregen over de atmosferische omstandigheden en de mogelijkheden die zich daarbij voordoen. Hij sluit daarbij aan bij recent (buitenlands) wetenschappelijk onderzoek over bijzondere radiopro-

41 Requisitoir Zwolle, OvJ, p. 7.

42 Requisitoir Zwolle, OvJ, p. 7.

Stan de Jong (2003). *De Deventer Moordzaak. De omstrede veroordeling van Ernest L.* Uitgeverij Balans, ISBN 90 5018 602 5, NUGI 332) wijst nog op andere onvolkomenheden van de onderzoeken. Zo gebruikte men een ander gsm-toestel dan dat van Louwes (hij bezat 'een ouder type met een buitenantenne dat verder kon reiken').

43 Requisitoir AG Arnhem, p. 5.

pagatie. Op basis van gegevens uit Den Bilt en Noord-Duitsland (die op de website van de University of Wyoming toegankelijk zijn gemaakt), berekent hij dat er op 23 september 1999 over grote delen van Nederland en Duitsland, en in elk geval boven de Veluwe, sprake was atmosferische superrefractie. In deze omstandigheid komen inklikafstanden van 25 km veelvuldig voor.

De AG bij het parket van de Hoge Raad was op 5 juni 2007 bereid deze analyse als novum te overwegen.⁴⁴ Hij wees er vervolgens terecht op dat deze analyse alleen laat zien dat vanaf de A28 telefonisch contact met het station 14501 in Deventer *mogelijk* is. Het toont niet aan dat zulk contact ook *in feite* gebeurd is. Maar dat laatste is nergens in Meijers analyse aan de orde. Het kernpunt van deze analyse, dat kennelijk door de AG van de Hoge Raad wordt onderschreven, is dat vanwege de bijzonder atmosferische omstandigheden op 23 september 1999 het station 14501 zonder meer aanklikbaar was vanaf de A28.

Meijers analyse⁴⁵ toont overigens meer aan dan de *pure mogelijkheid* dat het basisstation in Deventer werd aangeklikt. In zijn wetenschappelijk onderbouwde en inzichtelijke studie laat hij tevens zien dat het basisstation in Deventer als een aannemelijk aanklikstation naar voren komt. Ik zal hier heel kort de belangrijkste argumenten noemen.

In tegenstelling tot de suggestie van het OM dat er in het gebied tussen Nunspeet en Deventer vele (honderden) gsm-masten zouden zijn die dichterbij de A28 liggen en daarom een telefoontje van de A28 eerder zouden oppikken, heeft Meijer geen enkel basisstation in dat gebied aangetroffen dat gunstiger is dan het basisstation 14501 in Deventer.⁴⁶ Dit basisstation 14501 in Deventer staat gericht op de A28 in de buurt van Nunspeet. Het is dus niet zo gek dat uitgerekend die mast zich bij bijzondere omstandigheden aanbiedt. Hij staat namelijk in de goede richting en wordt het minst gehinderd door terreinobstructies.

Ten noorden van de snelweg rond Nunspeet lagen wel twee basisstations die aangestraald hadden kunnen worden. Maar langs een drukke verkeersweg zijn er vaak kortstondige congesties in de basisstations, waardoor een telefoontje moet 'uitwijken' naar een verder gelegen basisstation. Bovendien is het passeren van één vrachtwagen al genoeg om zo'n station uit te schakelen. Wanneer Louwes op zo'n moment begon te bellen, is het aanklikken van het basisstation 14501 dus niet meer feitelijk onmogelijk zoals het OM het voorstelt, maar eerder aannemelijk:⁴⁷ een mobieltje kiest

44 LJN BA 1024, Hoge Raad, 02057/06 H, p. 57.

45 Zie vooral Hans Meijer (2007). *Annotaties en commentaren, repliek op het advies van de AG*.

46 Althans geen basisstation dat gegeven de terreinprofielen, antennehoogten en stralingsrichtingen een gunstiger alternatief zou hebben gevormd voor het basisstation 14501. Belangrijk voor Meijers analyse is dat Louwes niet belde vanaf de plek waar het OM hem positioneert: vlak bij de afslag 't Harde. Louwes heeft nooit beweerd precies daar te hebben gebeld. Tussen die afslag en Deventer ligt de Woldberg, die plaatselijk meer dan 50 meter hoog is. Onder normale omstandigheden is dit voor een gsm-signaal een onneembare obstructie. Over de bellocatie verklaarde Louwes alleen dat hij moet hebben getelefoneerd 'ergens op de snelweg tussen het viaduct te Harderwijk en de afslag 't Harde.' Nu wordt het zicht op basisstation 14501 tijdens het eerste stuk A28 vanaf Harderwijk belemmerd door de hoge Torenberg. Alleen het wegvak rond Nunspeet kijkt echter zonder hoge obstructies uit op Deventer. Meijers conclusie is: Als Louwes van de A28 heeft gebeld, dan moet het vanuit de buurt van Nunspeet zijn geweest.

47 Meijer geeft ook nog de volgende relevante informatie: Het basisstation in Deventer is ook qua hoogte goed aanklikbaar. Het heeft een effectieve antennehoogte van + 41 m NAP (maaiveldhoogte van 11 m NAP plus antennehoogte van 30 m), het radiosignaal loopt eerst

eenvoudigweg het sterkste signaal en de beste kwaliteit en niet het geografisch dichtst bijgelegen basisstation.⁴⁸

Ook door de deskundigen voor het hof werd erkend dat bij speciale atmosferische omstandigheden aanstraling van een telefoonstation over een afstand van 25 km (van de A28 naar Deventer) zeer wel mogelijk is.⁴⁹ Deze algemene uitspraak is empirisch door Heinen en Sterrenburg onderzocht.⁵⁰ Zij produceerden een lijst van een kleinere gsm-aanbieder die op basis van de Timing Advance-gegevens van 1 april 2002 de overbrugde afstanden in zijn gehele Nederlandse netwerk had geturfd. Die dag alleen waren er, verspreid over het gehele land, 18.084 gsm-verbindingen over een grotere afstand dan 25 km. In een heel jaar komt dat neer op ‘honderduizenden gsm-verbindingen over ongebruikelijk lange afstanden’. In zijn antwoord toont Meijer aan dat er toen vergelijkbare atmosferische omstandigheden heersten als 23 september 1999. Hij vertelt ons ook nog dat de atmosferische condities voor die buitengewone radiopropagatie niet ‘sporadisch’ voorkomen, zoals de AG in Den Bosch stelt, maar in Nederland ‘tientallen dagen per jaar’.⁵¹ De buitengewone radiopropagatie van de avond van 23 september 1999 is dus niet zó buitengewoon.

Welke afstand Louwes’ telefoongesprek op de avond van 23 september 1999 feitelijk heeft overbrugd, valt niet meer te achterhalen. Hetzelfde geldt voor de afstanden van de op die avond via basisstation 14501 aangeklikte verbindingen. Al kort na de arrestatie van Louwes waren de Time Advance-gegevens⁵² op basis waarvan die afstanden concreet berekend konden worden, niet meer beschikbaar.⁵³ Wel is bekend dat op die avond een radioamateurzender uit Zuid-Holland⁵⁴ contact heeft gemaakt met een radioamateur uit Noord Frankrijk over een ongelooflijke afstand van 345 km.⁵⁵ (De normale afstand op de door hem gebruikte frequentie is enkele tientallen kilometers). Meijer concludeert dan ook:

door een laaggelegen gebied, waarna het land glooiend oploopt. Het wegvak van de A28 ligt op gemiddelde hoogte van + 15 m NAP. Het hoogteprofiel is derhalve gunstig voor radiocontact. (J.C. Meijer, *‘t Harde in GSM-casus Louwes*, maart 2007, p. 3.)

48 Dit wordt ook door deskundige Rijnders opgemerkt. Het feit dat een mobieltje voor het sterkste signaal en de beste kwaliteit kiest, houdt dus in dat een dichterbij gelegen basisstation niet automatisch verkozen zal worden. Zodra die vol zitten, of zodra (bijvoorbeeld) de connectie met deze dichterbijgelegen stations door verkeersomstandigheden even zwakker wordt, kan een verder gelegen basisstation aangeklikt worden omdat voor de betrokken mobiel dát station op dát moment het sterkste signaal afgaf. Een lijst van dichterbijgelegen basisstations is dus niet automatisch een argument dat station 14501 niet aangeklikt kan zijn.

49 Ook Louwes’ gsm-aanbieder kon die verbinding onder zulke omstandigheden niet uitsluiten. Dit is te meer van belang omdat alleen deze volledig inzicht heeft in de dekking en andere relevante eigenschappen van het gsm-netwerk

50 J.J.R. Heinen en J.A. Sterrenburg, *Rapport van onderzoek GSM inzake Time Advance gegevens van het GSM-gesprek op 23 september 1999*

51 Meijer, *Annotaties*, p. 4. En wel ‘meestal over het hele land en gedurende verscheidene uren van de dag’.

52 Wikipedia: ‘In the GSM cellular mobile phone standard, timing advance value corresponds to the length of time a signal from the mobile phone takes to reach the base station’. Uit deze gegevens kan de afstand van telefoon tot het basisstation tot 500 m nauwkeurig berekend worden.

53 Aldus het arrest van het hof in Den Bosch. Meijer geeft aan dat er van de TA-gegevens geen bewaarperiode bekend is. In 1999 bestond een wettelijke bewaartermijn nog niet. Het was geheel aan de netwerkexploitant ze langer te bewaren.

54 Hij had contact op de frequentie van 1296 MHz. Op een veel lagere frequentie kun je de hele wereld over.

55 Een radio-amateur traceerde deze verbinding op een weblog en heeft hierover uit zichzelf met Maurice de Hond contact opgenomen. Ook Heiner ziet in zijn logboek voor 23 september 1999 afstanden die groter zijn dan gebruikelijk. Meijer vond een verbinding die dezelfde Franse radioamateur op 21 december 2006 (dwars over De Bilt) tot stand bracht: een bijna ondenkbare 1500 km (!) met Zweden op 2310 MHz (2,31 GHz). Dankzij, uiteraard, buitengewone propagatie via een hoge ‘zwevende duct’.

In het beperkte gebied tussen cel 14501 en een deel van de A 28 bij Nunspeet heersten daarom uitstekende voorwaarden voor een verbinding tussen de A28 en Deventer.⁵⁶

Ofschoon de atmosferische condities op 23 september 1999 buitengewoon waren (maar ook weer niet zo buitengewoon, ze zijn er in 15% van de tijd), was het niet buitengewoon dat op die dag vanaf de A28 telefonisch contact met basisstation 14501 in Deventer gemaakt zou zijn. Met enige vrachtwagens in de buurt of een kortstondige congestie in omringende stations kwam dat basisstation juist zeer in aanmerking voor aanklikken.

Op 23 september 1999 was het dus niet uitgesloten dat Louwes vanaf de A28 door een station in Deventer werd opgevangen. Dat was een zeer reële mogelijkheid. Louwes' file-alibi is hiermee ook een reële mogelijkheid. Het moet op zijn eigen merites beoordeeld worden.

Manco 9: De apriori onwaarschijnlijkheid van Louwes' alibi wordt niet onderkend, en daardoor evenmin de kracht ervan

Louwes vertelt de politie over een file van rond 20.00 uur voor Harderwijk. Hij leek hier niet van te kunnen weten, tenzij hij rond 20.00 uur in de buurt van Harderwijk reed. Aldus zou die file Louwes een alibi verschaffen.

Het OM heeft, zoals we in feite al gezien hebben, dit alibi op drie manieren proberen te ondergraven:

(1) *Het alibi is onwaar.* Er was geen file rond 20.00 uur, aldus het OM voor het Arnhemse hof. Maar er was wel zo'n file, zoals we al zagen (de verklaring van Rijkswaterstaat en de wegwerker).

(2) *Het alibi kan niet waar zijn.* Louwes kan om 20.36 uur niet vanaf de A28 gebeld hebben. Maar we hebben net gezien dat Louwes wel zo'n telefoontje heeft kunnen plegen.

(3) *Het alibi is niet onafhankelijk.* Louwes kreeg zijn informatie over de file op de A28 van een collega. Maar we zagen al dat die collega over een andere file op een ander tijdstip en op een andere locatie sprak. Maar *misschien* is er nog een andere collega die wel over de goede file heeft gesproken. Alleen dit punt blijft openstaan.

Louwes' kennis van de file van rond 20.00 uur voor Harderwijk kan dus een alibi verschaffen. Hoe sterk is het alibi? Ik zal eerst iets over alibi's in het algemeen zeggen.

De kracht van een alibi: hoe kleiner de a priori waarschijnlijkheid, des te sterker is het alibi

Iemand zou kunnen tegenwerpen: maar Louwes kan die file en die plaats hebben gegokt. Hij heeft tijd en plaats gegokt en hij had gewoon geluk. Mijn antwoord hierop is: als je een grote kans hebt dat je goed gokt, is het niet verbazingwekkend dat je gokje uitkomt. Als je echter van *te voren* (a priori) een hele kleine kans hebt om goed te gokken, dan is het juist zeer verbazingwekkend dat je goed hebt gegokt. We zijn dan geneigd om de alternatieve hypothese 'De persoon gokte niet, maar hij wist het' serieus te nemen. Naarmate de kans op een succesvol gokje kleiner wordt (bijvoorbeeld omdat de persoon steeds gedetailleerder gaat gokken), nemen we bij een succesvol gokje die alternatieve hypothese serieuzer.

De onrechtvaardigheid van het alleen kort samenvatten van verhoren

56 Meijer (2007). *Annotaties*, p. 8.

Stel, ter wille van de argumentatie, dat Louwes onschuldig is. Stel verder dat hij een alibi heeft, bijvoorbeeld een file. Hij vertelt hierover aan de politie. Zijn informatie over de file geldt *alleen* als ondersteuning van zijn alibi *zolang* hij *niet* van en over de file heeft kunnen vernemen. In dit geval houdt dat in dat de enige informatie die ter ondersteuning en verdere uitwerking van zijn alibi geldig is, informatie is die hij aan de politie heeft doorgegeven zolang hij niet wist van de inhoud van de twee verklaringen van de wegwerkers. En nu – en hier komt de onrechtvaardigheid - telt niet wat hij aan gedetailleerde informatie aan de politie heeft verteld, maar wat de politie *opschrijft* in de processen-verbaal. Hoe minder de politie opschrijft, des te zwakker wordt Louwes' alibi. Op 19 november 1999 komt onder andere de file ter sprake. Het gesprek duurt vier uur en drie kwartier. Het proces-verbaal is twee A-viertjes. Op 23 november wordt er weer onder andere over de file gesproken. Het totale gesprek duurt drie uur en drie kwartier. Het proces-verbaal staat op twee en half A-viertje. De informatie over wat Louwes over de file weet, is in de processen-verbaal dus onvermijdelijk onvolledig, en dan ook nog eens zogenaamd zakelijk weergegeven. Op deze manier wordt het de verdachte in feite onmogelijk gemaakt om zich optimaal te verdedigen. Wanneer waarheidsvinding wordt nagestreefd, is deze structurele verzwakking van een alibi een kwalijke zaak.

Wat Louwes van de file van 20.00 uur wist volgens de processen-verbaal

Louwes heeft later in eigen woorden over de file verteld. Op dat moment kende hij echter de verklaringen van de twee wegwerkers. Deze latere woorden kunnen daarom niet in een ontlastend argument voor hem worden meegenomen. Het is heel goed mogelijk dat hij de later vermelde details ook al aan de politie had verteld, maar ik moet mij hier beperken tot de informatie over de file die we uit de processen-verbaal kunnen destilleren.

— Louwes vertrekt uit de Croesestraat in Utrecht ‘omstreeks 19.30 uur’, zegt hij tijdens het verhoor van 19 november 1999. Op 23 november schat hij: ‘omstreeks 19.15/19.20 uur’.

— ‘Vanaf het vertrek in Utrecht was het erg druk op de weg geweest. Zowel in de stad als op de autosnelweg’.⁵⁷

— ‘Ter hoogte van Harderwijk is hij in een file terecht gekomen’.⁵⁸

— ‘Ter hoogte van Harderwijk werd het verkeer gemaand op een [één] rijbaan te gaan rijden’.⁵⁹

— ‘Een vrachtauto had de linkerrijbaan dichtgegooid’.⁶⁰ Later: ‘Daarbij had een vrachtautocombinatie de ene baan ‘dichtgegooid’ om andere automobilisten te dwingen naar een rijbaan te gaan’.⁶¹ Op dat moment waren er kennelijk nog twee rijbanen open, maar de chauffeur wilde voorkomen dat auto's via de op dat moment nog open linkerrijbaan de reeds naar de rechter rijbaan opgeschoven auto's (in de file) voorbij zouden rijden.

— Louwes ‘was hierdoor afgeleid geweest en had de afslag Harderwijk gemist’.⁶² ‘In verband met dit rijgedrag had hij zijn aandacht niet bij de weg gehad en de afslag Harderwijk gemist’.⁶³

— ‘Om die reden verklaarde hij te zijn doorgereden tot de afslag van ‘t Harde’.⁶⁴

57 PV 23 november 1999.

58 PV 19 november 1999.

59 PV 23 november 1999.

60 PV 19 november 1999.

61 PV 23 november 1999.

62 PV 19 november 1999

63 PV 23 november 1999.

64 PV 23 november 1999.

Louwes beschrijft later gedetailleerder hoe hij zijn afslag naar Lelystad in Harderwijk gemist had. De auto's op de rechterbaan waren bumper aan bumper gaan rijden om te voorkomen dat er automobilisten die nog snel even links hadden ingehaald, konden invoegen. Dit is een bekend verschijnsel.

Ik geef nu Louwes' informatie systematisch weer:

— *Tijd van de file*. Louwes doet zelf geen uitspraak over de tijd van de file. Het OM wel. Het OM schat dat Louwes rond 20.00 uur in Harderwijk is. Louwes vertrekt ergens tussen 19.15 uur en 19.30 uur van de Croeselaan in Utrecht. Over de snelweg is de afstand Utrecht tot viaduct Beekhuizen, Harderwijk ongeveer 46 km. Daar komt nog een stukje in Utrecht naar de snelweg bij. De routeplanner, die zeker voor drukke tijden aan de krappe kant zit, geeft rond de 35 minuten voor het traject Utrecht, Croeselaan naar Harderwijk. Het OM schat dus correct in dat Louwes rond 20.00 uur in de buurt van Harderwijk zou zijn aangekomen.

— *Plaats van de file*. Louwes geeft aan dat 'zijn' file op 23 september 1999 op de A28 stond, op een zekere afstand voor de afslag Lelystad in Harderwijk.

— *Nadere eigenschappen van die file*. Op die plaats waren nog wel twee banen open, maar er was al wel de verkeersopdracht één rij te vormen.

— *Gevolg van file voor Louwes*. Door de file en het gedrag van de mede-weggebruikers werd Louwes afgeleid zodat hij zijn afslag naar Lelystad (in Harderwijk) miste.

Dit is wat Louwes over de file zegt dan wel gokt. Wat zeiden de twee wegwerkers over de file?

De verklaringen van de twee wegwerkers

Op 26 november 1999 heeft de politie in de directieket te Nunspeet de besteks-administrateur van Rijkswaterstaat verhoord. Deze verklaart dat hij 'op 23 september 1999 omstreeks 19.10 uur is begonnen met de afzetting van twee rijstroken tussen Harderwijk en Nunspeet waarbij het verkeer van twee rijstroken naar de vluchtstrook werd geleid. Omstreeks 20.00 uur is een breedtetransport gepasseerd van 4,25 meter waarbij file is ontstaan'. De politie had 'copieën van het logboek meegekregen'.

Op 26 november 1999 heeft de politie ook in een directieket in Nunspeet de assistent-uitvoerder van Koop Tjuchem BV gehoord. Deze verklaarde op 23 september 1999 'geconfronteerd te zijn met een breedtetransport dat over de vluchtstrook kon passeren. Bij viaduct Beekhuizen (Harderwijk) in de A28 hield het transport even stil om kegels te verplaatsen'. De getuige weet niet of er toen een file is ontstaan.

Hoe past wat de wegwerkers zeggen bij de details van Louwes' verhaal?

Ik bekijk nu in hoeverre de bovengenoemde informatie in Louwes' verhaal door de informatie van de wegwerkers wordt bevestigd.

— *Tijd van de file*. Er was een file rond de juiste tijd. Er was namelijk een breedtetransport dat rond 20.00 uur een file veroorzaakt.

— *Plaats van de file*. Het is zeer plausibel dat er een file was op de door Louwes aangegeven specifieke plaats. Een breedtetransport veroorzaakte een

file onder het viaduct Beekhuizen. Dat ligt 2,1 km na de afslag Lelystad van de A28 in Harderwijk. Louwes heeft zo'n half uur verspeeld met de file. Het is dus aannemelijk dat de file al zo'n twee kilometer eerder, reeds vóór de afslag naar Lelystad, te merken was.

— *Nadere eigenschappen van die file.* Volgens Louwes waren de beide rijbanen nog open, ofschoon het verkeer al wel naar de rechterrijbaan moest. Dit past goed bij de situatie. Omstreeks 19.10 uur was al begonnen met de afzetting tussen Harderwijk en Nunspeet. Het is plausibel dat het naar-één-rijbaan-gaan al eerder — al voor de Lelystad-afslag (de laatste afslag in Harderwijk) — zal zijn aangegeven.

— *Gevolg van file voor Louwes.* In de hektiek zoals Louwes die beschreef (vrachtauto die linkerbaan dichtgooit om andere automobilisten te dwingen naar een rijbaan te gaan) is het missen van de afslag een reële mogelijkheid. De later door Louwes gegeven informatie (bumper aan bumper rijden om invoegen tegen te werken) verduidelijkt de situatie, maar — hoe juist die ook mag zijn — kan niet meegenomen worden bij de weging van de kracht van het alibi: die informatie komt te laat.

Hoe sterk is het alibi?

Ik stel vast dat het verhaal van Louwes over de file een groot aantal, heel specifieke details bevat. Elk van deze details vormt een 'risico'. Wanneer iemand zou moeten gokken wanneer er een file is geweest en waar, wordt de kans dat hij goed gokt steeds kleiner naarmate hij meer details aanlevert. Een voorbeeld kan dat verduidelijken

Als je gokt dat er ergens op 23 september 1999 in Nederland een file was, zit je redelijk safe. Dat is van tevoren (a priori) heel waarschijnlijk. Als je gokt dat er ergens op die avond op de A28 een file was, is het nog tamelijk waarschijnlijk. Bij Hoevelaken en in de buurt van Zwolle staan langs de lange A28 (van Utrecht naar Groningen) vaak files. Als je gokt dat er op die avond ergens in de buurt van Harderwijk een file was, wordt je kans al veel kleiner. Bij Harderwijk komen in verhouding weinig files voor, en 's avonds zelden.⁶⁵ Als je gokt dat er rond 20.00 uur een file op de A28 bij Harderwijk is, wordt je kans dat je goed gokt, al heel klein. Als je nog specifieker gokt dat er (a) om 20.00 uur een file is (b) op de A28 (c) vlak bij Harderwijk, (d) voor de afslag Lelystad, dan is dat a priori nog onwaarschijnlijker, en is de kans om goed te gokken nog veel kleiner. De kans dat je gelijk gaat krijgen bij zo'n gokje, is uiterst klein, in feite zo klein dat, als je correct gokt, we ervan uit gaan dat je niet hebt gegokt: je wist het. Het komt bijna niet voor dat je zoveel (van tevoren onwaarschijnlijke) details juist zou gokken. We concluderen dan dat je waarschijnlijk *van die file wist*. Welnu: dit beschrijft de situatie van Louwes. Al zijn details, hoe onwaarschijnlijk ze ook van te voren waren, kloppen met de werkelijkheid. We concluderen dat hij waarschijnlijk *van die file wist*.

Kennis uit eigen ervaring of kennis van iemand anders?

Maar zoals gezegd, er zijn nu twee mogelijkheden: de persoon heeft de details zelf meegemaakt, daarom weet hij al deze zaken, óf de persoon heeft de informatie van elders verkregen. Het OM heeft geprobeerd de tweede mogelijkheid aannemelijk te maken. Daarin heeft het gefaald: de persoon die als bron van kennis werd opgevoerd, had zelf niet de vereiste kennis. Hij had staan wachten in een andere file (andere tijd, andere plaats), — gesteld al dat hij met Louwes over die file heeft gesproken. Het OM moet nu dus

65 Aldus zowel het VVV van Harderwijk als het gemeentehuis van Harderwijk.

iemand anders vinden die Louwes wel de juiste informatie heeft gegeven. De vraag wordt dan: Wat is de kans dat iemand uit Louwes' kennissenkring op dat specifieke moment langs die specifieke plaats ging en dan vervolgens uit zichzelf over die file begint en alle details vertelt? Die kans lijkt mij uiterst klein. Maar dankzij de inspanning van het OM om iemand te vinden die iets over files op de A28 wist, kunnen we daar nog iets meer over zeggen.

Het OM schoof Louwes' collega als zeer belangrijk naar voren. Die zou hem zijn alibi ontnemen. Dit was een misrekening, want de informatie die de collega door zou kunnen hebben geven, is de verkeerde informatie. Maar juist zijn aanwezigheid in de stukken van het OM vormt, nu hij niet relevant blijkt te zijn, een ontlastende factor.

Het OM heeft de collega van de file van 21.00 uur gevonden. Kennelijk kunnen OM en politie collega's met kennis van een file op de A28 opsporen. Het feit dat het OM niemand uit de omgeving met kennis van de file van 20.00 uur heeft kunnen vinden, maakt het waarschijnlijk dat zo iemand er niet is.

Conclusie

Er was een file rond 20.00 uur vlak voor het viaduct Beekhuizen, Harderwijk. Louwes weet vele details over deze file te vertellen. De kans dat hij deze 'kennis' gokkenderwijs zou hebben verkregen, is redelijkerwijs te verwaarlozen. Het is in theorie mogelijk dat hij deze kennis van iemand anders heeft gekregen. Vanwege de grote detaillering is dat hoogst onwaarschijnlijk. Het feit dat zelfs het OM niet iemand uit de omgeving van Louwes heeft kunnen vinden met kennis van de juiste file van 20.00 uur, maakt het nog onwaarschijnlijker dat Louwes die kennis van iemand anders heeft verkregen.

We hebben ook gezien dat, wat het OM ook zegt, Louwes vanaf de A28 telefonisch contact met mevrouw Romeijn gehad kan hebben. De atmosferische omstandigheden waren die avond zeer bijzonder.⁶⁶ Telefoon-gesprekken van meer dan 25 kilometer zijn op zo'n avond een reële mogelijkheid. Meijer's analyse geeft extra ondersteuning aan het idee dat Louwes om 20.36 uur zeer wel van de A28 gebeld kan hebben.

Alles wel beschouwd stel ik vast dat Louwes een zeer sterk alibi heeft. Het DNA-onderzoek dat later zo'n belangrijke rol in het proces heeft gespeeld, moet dus zeer sterk bewijsmateriaal leveren om dit alibi te ontcrachten. Zijn alibi maakt het *hoogst onwaarschijnlijk* dat hij op 23 september 1999 in Deventer was. Het bewijsmateriaal dat hem aan een moord koppelt, moet daarom heel veel sterker dan normaal zijn voordat het stationnetje bewezen-verklaard bereikt wordt.

Manco 10: Het telefoontje van 16 seconden is 'te kort om inhoudelijke iets te vertellen'

De AG in Den Bosch meent nog een reden te hebben waarom het telefoontje van 20.36 uur vanuit Deventer afkomstig moet zijn, van vlakbij het huis van mevrouw Romeijn. Het gesprek duurde 16 seconden:

Een tijdsduur van 16 sec. om aan mevr Romeijn de gevraagde informatie te verstrekken lijkt ook te kort. In feite: te kort om de

⁶⁶ Het is natuurlijk zeer toevallig dat ze net op die avond zulke bijzonder atmosferische omstandigheden aanwezig waren. Je had het niet kunnen voorspellen! Maar we hoefden het ook niet te voorspellen. De gegevens zijn verkregen uit officiële weer-bronnen.

gevraagde informatie te verstrekken (zeker wanneer in acht genomen wordt dat mevr Romeijn nogal gesteld was op goede omgangsvormen); lang genoeg om te vragen of hij haar even kon bezoeken.

De kwestie is hier: wat moest Louwes aan mevrouw Romeijn meedelen? Mevrouw Romeijn wenste te weten ‘welk bedrag zij, gezien de hoogte van haar inkomen, belastingvrij aan een kerk kon schenken’.⁶⁷ Het bleek om een bedrag van Dfl. 1.750 te gaan. (Dat bedrag is later op een memoblokje bij de telefoon van de weduwe teruggevonden. De meest plausibele verklaring hiervan lijkt dat dit de neerslag is van het telefoontje van 20.36 uur. De ‘slimme’ verklaring is dat de moordenaar eerst aan de weduwe het bedrag heeft genoemd en haar dit bedrag heeft laten opschrijven voor hij zijn moord pleegde).⁶⁸

De AG in Den Bosch is stellig in haar formulering dat Louwes deze informatie niet in 16 seconden kon doorgeven. Maar hoe komt ze aan die stelligheid? Het lijkt weliswaar op het eerste gezicht dat Louwes veel heeft te vertellen, maar Louwes had mevrouw Romeijn in de ochtend al uitgelegd waar het om ging en hij behoefde haar slechts een bedrag door te geven, te weten Dfl 1.750. Mevrouw Romeijn was gesteld op goede manieren, maar Louwes hield van korte telefoontjes zoals de lijst van andere telefoontjes van hem laat zien. Zie nu hoe kort een fatsoenlijk telefoongesprek kan duren:

Met mevrouw Romeijn — Goedenavond U spreekt met Louwes. Het bedrag is 1750 gulden. — 1750 gulden? — Inderdaad — Dank U zeer —. Goedenavond. — Goedenavond.

Dit kost ongeveer 14,5 seconden. Nu een telefoontje van een korte aankondiging van een bezoek dat niet afgesproken was:

Met mevrouw Romeijn. — Goedenavond, U spreekt met Louwes. Ik ben vanavond in de buurt van Deventer. Kan ik even langs komen? Dan kunnen we even spreken over het bedrag dat U kunt aftrekken. Komt het gelegen? Ja zeker, ik zet de koffie vast op. — Goedenavond — Goedenavond.

Dit telefoongesprek duurt langer, ongeveer 18 seconden. De reden waarom het langer duurt, is dat uitgelegd moet worden waarom de beller langs komt.

Kortom, het is een ernstige misvatting om te denken dat een telefoongesprek dat een onverwacht bezoek aankondigt, korter zal duren dan een gesprek waarin een bedrag wordt doorgegeven. In het eerste geval zul je moeten vragen of het bezoek schikt, en uitleggen waarom je zo nodig nu langs moet komen. Dat kost tijd. We kunnen het argument nu omdraaien. Het is hoogst twijfelachtig dat het telefoontje over het niet-aangekondigde bezoek binnen 16 seconden gevoerd kan worden.

MEGA-MANCO VI: GESLOTENHEID VOOR KRITIEK

Manco 11: Waarom is het tijdstip van het overlijden niet vastgesteld?

De politie en het OM hebben alleen op basis van ‘stille getuigen’ het tijdstip van het overlijden en de moord vastgesteld. We hebben al gezien dat de AG in Den Bosch met die stille getuigen tamelijk willekeurig omgaat. Ze concludeert dat het echte tijdstip van de dood tussen 20.36 uur en 20.55 uur

⁶⁷ Requisitoir, p. 19.

⁶⁸ Mocht de moord meteen bij de deur begonnen zijn, — zoals soms beargumenteerd wordt —, dan valt zelfs deze mogelijkheid af.

ligt. De vraag die opkomt is: waarom is het tijdstip van de dood niet door middel van de gebruikelijke medische dan wel fysische methoden (zoals oogvocht- en lichaamstemperatuurmetingen) vastgesteld? Dit potentieel ontlastend ‘onderzoek’ is achterwege gelaten. Dit is des te vreemder, omdat dit vaststellen van het tijdstip van de dood een routinehandeling is. Een misverstand tussen de technische recherche en de patholoog-anatoom wordt als verklaring gegeven. Blijft staan dat het ingevroren oogvocht, dat nog wel voor die tijdsbepaling had kunnen zorgen, nog een half jaar na de moord beschikbaar was. Potentieel ontlastend materiaal is niet gebruikt.

MEGA-MANCO VII: ZIENERS OOG

Manco 12: ‘Louwes is een man die veel verbergt’

De officier in Zwolle meende in de bewijsvoering expliciet te moeten opnemen dat Louwes’ ‘manier van verklaren (nooit echt opening van zaken geven) de verbalisanten ook het gevoel gaf dat het een man is die veel verbergt’.⁶⁹ Ze meent ook te zien dat ‘hij openingen leek te willen geven, maar die uiteindelijk niet gaf’. Kortom, het OM meent te (kunnen) zien dat Louwes op het punt heeft gestaan zijn schuld te bekennen.

TUSSENBSCHOUWING

Terugkijkend naar de argumenten van het OM in Zwolle en Arnhem, zien we dat *die* argumenten door de besproken manco's onderuit worden gehaald. En let wel, het OM heeft op basis van die argumenten destijds jarenlange gevangenisstraf geëist. *Het mes* leek niet op de bloedvlek, zoals ook de AG in Den Bosch waarnam. Deze AG zag ook dat een aantal steken van 10 cm met een mes van 18 cm niet geloofwaardig is. Ze verwierp dan ook het mes volledig als bewijsmateriaal. Deze wijsheid van het OM kwam pas na ruim drie jaren. De AG in Den Bosch hield trouwens wel vast aan de geurproef die naar haar idee ‘geheel volgens de regels der kunst’ is uitgevoerd.⁷⁰ We weten inmiddels beter.

We hebben ook gezien dat het telefoontje van 20.36 uur *niet* aantoont dat Louwes in Deventer *moet* zijn geweest. Het telefoontje vanaf de A28 is steeds een pure mogelijkheid geweest (in het geval van bijzondere atmosferische omstandigheden was het mogelijk). Inmiddels is het een reële mogelijkheid geworden (er heersten op 23 september 1999 zulke bijzondere atmosferische omstandigheden). Ook de stelling dat het telefoontje te kort zou hebben geduurd voor het doorgeven van de boodschap, is door een simpel empirisch experiment weerlegd. Als het telefoontje al iets zegt, dan lijkt het eerder te kort voor een aankondiging van een bezoek.

In *financieel gewin als motief* van de moord blijft de AG in Den Bosch nog wel iets zien: ‘Er zijn mensen vermoord om geringere bedragen dan zo’n slordige 4 miljoen gulden’. Twee onafhankelijke onderzoeken hebben echter geen laakbare handelingen gevonden, slechts enige slordigheid. Het OM heeft hier zelf wel boter op zijn hoofd door een ontlastende verklaring van een bankvertegenwoordiger uit het dossier te laten.

Wat de *vermeende leugenachtigheid van Louwes* aangaat: volgens het OM zou Louwes leugenachtig verklaard hebben over (1) het bezoek aan

⁶⁹ Requisitoir, p. 15.

⁷⁰ Requisitoir Den Bosch AG, p. 4.

mevrouw Romeijn op de ochtend van 23 september 1999; (2) zijn niet-thuis eten, (3) de file van 20.00 uur, (4) het bellen vanaf de A28 om 20.36 uur. Het OM spreekt in al deze gevallen expliciet van leugenachtigheid.^{71 72}

Geen van deze vier vermeende leugens is aangetoond. Sterker nog, in drie van de vier gevallen (ochtendbezoek aan de weduwe, het niet-thuis eten, en de file van 20.00 uur) is aangetoond dan wel zeer plausibel gemaakt dat Louwes de waarheid spreekt. Dit heeft ook consequenties voor het OM: als je iemand van leugenachtigheid beticht, verklaar je daarbij zelf impliciet het tegendeel. En dat impliceert in dit geval dat het zeer plausibel is dat het OM in drie gevallen leugenachtig heeft verklaard. Kortom, qua waarheidsspreker scoort Louwes aanzienlijk beter dan het OM.

Daarbij komt nog dat Louwes een sterk alibi heeft in zijn kennis van de file van 20.00 uur, met al zijn specificaties. Ook de wijnfles op de tafel is ontlastend. Slechts door een eenzijdige theorie van dwaalsporen te introduceren, verdween de wijnfles als ontlastend bewijsmateriaal. Maar met die manoeuvre verdwijnt ook elke kracht van de stille getuigen die de AG inzet om de dood van mevrouw Romeijn op donderdagavond tussen 20.36 uur en 24.00 uur te laten vallen. (Bedenk dat de AG voortdurend suggereert dat haar stille getuigen de moord tussen 20.36 uur en 21.00 uur plaatsen. In de conclusie komt ineens het irrelevante interval van 20.36 uur en 24.00 uur tevoorschijn).

Met al dit ontlastend materiaal voor Louwes is het vanuit het oogpunt van waarheidsvinding dan ook begrijpelijk dat Louwes een nieuwe kans kreeg in Den Bosch. Daar verscheen evenwel geheel nieuw bewijs: een bloedvlekje op de kraag van de blouse van de weduwe dat qua DNA overeenkwam met DNA van Louwes, en sporen-DNA op vijf plaatsen van de blouse waarin ook het DNA van Louwes herkend kon worden.

71 (1) Heeft Louwes op de ochtend van 23 september 1999 mevrouw Romeijn bezocht?

De officier in Zwolle stelt dat Louwes over zijn vermeende ochtendbezoek 'leugenachtig' heeft verklaard. (p.14) De AG in Arnhem: 'Hr Louwes verklaart op 23 september 1999 tussen 9.00 uur en 9.30 uur een bezoek te hebben gebracht aan mevrouw Romeijn in haar woning (p.4) ... Het bezoek van verdachte die ochtend aan mevrouw Romeijn heeft niet plaats gevonden' (p.6). AG in Den Bosch, p. 14: 'We kunnen er gevoeglijk vanuit gaan dat verdachte die ochtend NIET bij het slachtoffer op bezoek is geweest'. (p.14)

(2) Heeft Louwes niet thuis gegeten op 23 september 1999?

De AG in Den Bosch concludeert dat de verdachte een 'leugenachtige verklaring over die avond' heeft afgelegd (Requisitoir Den Bosch, p. 24). ('Verdachte verklaart dat hij op 23 september niet thuis is geweest om te eten (p. 23)', staat tegenover: 'Mevrouw Louwes verklaart 'Ik kan me herinneren dat hij die avond te 18.00 uur thuis is gekomen en wij samen met de kinderen warm hebben gegeten' (p. 23). terwijl de AG in Arnhem in de samenvatting van haar bewijs tegen Louwes vaststelt dat 'zijn verklaring omtrent zijn aanwezigheid 's avonds thuis niet wordt bevestigd'. (Requisitoir, p. 6)

(3) Was er een file op A28 om 20.00 uur?

De Arnhemse AG concludeert: 'Dat gesprek van 20.36 uur werd door hr. Louwes gevoerd in Deventer. Hr Louwes legt hierover een leugenachtige verklaring af' (Requisitoir AG Arnhem, p. 5).

(4) Heeft Louwes om 20.36 uur van de A28 gebeld?

De Zwolse officier concludeert: 'Zijn verklaring dat hij op de A28 reed, is daarmee leugenachtig en bruikbaar voor het bewijs'. (Requisitoir Zwolle OvJ, p. 7) De Arnhemse AG concludeert: 'Dat gesprek van 20.36 uur werd door hr. Louwes gevoerd in Deventer. Hr Louwes legt hierover een leugenachtige verklaring af'. (Requisitoir Arnhem, p. 5). De AG in Den Bosch: 'het telefoongesprek op de avond van 23 september 1999 en de leugenachtige verklaring van verdachte hieromtrent' (p. 28).

72 Daarnaast heeft het OM Louwes' beweringen over (5) zijn bezoek aan een arts in Amersfoort rond 18.30 uur op 23 september 1999, en over (6) zijn thuiskomst rond 21.00 uur indirect als (waarschijnlijke) leugens aangemerkt. En bij (5) is het zeer plausibel dat Louwes de waarheid spreekt, terwijl zijn thuiskomst rond 21.00 uur een open vraag is voor iedereen.

De reactie van de AG in Den Bosch is er één van opluchting: ‘Met name dit laatste, een bloedspoor op de blouse, waarvan het DNA volledig overeenstemt met dat van verdachte, zou mij nu kort en bondig tot de conclusie kunnen brengen, dat hiermee de zaak ‘rond’ is.’⁷³ Het vorige onderzoek was op bepaalde punten misschien niet helemaal gelukkig (of was het toch het Magisch Oog dat zag dat Louwes wel de moordenaar moest zijn?), maar hoe dan ook, nu ligt er, aldus de AG, ‘een bijna onaantastbaar bewijsmiddel, ouderwets DNA’.⁷⁴

Aangezien dit boek primair over de fouten van het OM gaat, zou ik hier mijn hoofdstuk over de zaak Louwes kunnen afsluiten. Ik zou dan kunnen vaststellen dat *ook in deze zaak* het OM de meest vreselijke dingen heeft gezegd en de meest zorgwekkende fouten heeft gemaakt.

Ik ga evenwel op de DNA-argumentatie in, omdat ze zo'n grote rol in de tweede fase van het proces heeft gespeeld en omdat ze de recente beeldvorming van de zaak sterk beïnvloed heeft. Overigens vertoont ook de argumentatie van het OM voor het hof in Den Bosch menig ernstig manco.

In de nu volgende DNA-argumentatie herhaalt zich één manco: het OM komt steeds met een stellig oordeel, terwijl de conclusie zou moeten zijn: *we weten het niet*. Ik zou dit manco kunnen rangschikken onder de cruciale argumentatiefouten. Deze fout in de argumentatie heeft ondanks de systematische onwetendheid tot een veroordeling geleid. Ik zou het manco ook kunnen rangschikken onder Het Magisch Oog: ook al weet het OM cruciale zaken niet, het OM meent toch te zien dat Louwes schuldig is.

Laat ik dit voorop stellen: ik ga hier niet argumenteren dat *overeenstemmend DNA* (het DNA gevonden op de plaats van delict stemt overeen met het DNA van de verdachte) niet belastend zou zijn. Natuurlijk is het belastend, dat wil zeggen, het maakt het *waarschijnlijker* dat Louwes de dader is. De vraag is wel *in hoeverre* het belastend is. Dat wil zeggen, ook al wordt het door de DNA-vondst *waarschijnlijker* dat Louwes de dader is, daarmee is het *nog niet waarschijnlijk* dat Louwes de dader is. Dat hangt af van het totale pakket argumenten-voor en argumenten-tegen. Vóór de DNA-vondst was het zeer onwaarschijnlijk dat Louwes de dader is. Het waarschijnlijkheidswijzertje stond vlakbij ‘Louwes is zeker niet de dader’. Daarna komt de DNA-vondst. Het waarschijnlijkheidswijzertje schuift nu *iets in de richting* van ‘Louwes is zeker wel de dader’ (in die zin is het DNA belastend), Maar tot nu toe hebben we geen idee *hoeveel* dat wijzertje opschuift. Misschien staat het nog steeds vlak bij ‘Louwes is zeker niet de dader’.

Bedenk verder dat *hoever* het waarschijnlijkheidswijzertje opschuift, niet alleen afhangt van hoe belastend de DNA-vondst is, maar ook van hoeveel

73 Requisitoir AG Den Bosch, p. 5.

74 Requisitoir AG Den Bosch, p. 5.

ontlastend materiaal er is. Wanneer bijvoorbeeld Louwes op de A28 rond 20.30 uur op de A28 door twee agenten was aangehouden en bekeurd was voor een snelheidsovertreding, en deze twee agenten Louwes bij een confrontatie nog goed herkennen (ze hebben misschien zelfs op A28 een foto van hem genomen), en wanneer we tevens zeker weten dat Louwes in de ochtend bij de weduwe op bezoek is geweest, dan is de DNA-vondst nog steeds belastend, maar het waarschijnlijkheidswijzertje zal nauwelijks naar rechts opschuiven. In dat geval zullen we (waarschijnlijk) zeggen we dat het DNA 's ochtend op de blouse moet zijn gekomen. M.a.w. met de vondst van overeenstemmend DNA is de zaak *niet automatisch rond*, zoals de AG zegt. Dat hangt af van twee zaken. Hoe belastend is het overeenstemmend DNA eigenlijk? (En ook hierover is de AG zonder argumentatie te beslist). Én hoeveel ontlastend en hoeveel ander belastend materiaal is?

In dit licht is belastend DNA voor het OM so-wie-so niet voldoende. Louwes heeft hoe dan ook een heel sterk alibi. Als tegenwicht tegen dit alibi moet er dus een heel sterk bewijs voor zijn daderschap komen, en niet een argument dat het waarschijnlijkheidswijzertje iets (en hoeveel dan?) opschuift in de richting 'Louwes is zeker de dader'. Dit aspect wordt in de discussie veelvuldig verwaarloosd zoniet vergeten. Ik bespeur in het requisitoir in Den Bosch geen besef van dit probleem.

Ik bekijk het DNA-argument van het OM ook om een algemenere reden: de kracht van een DNA-argument wordt overschat. De AG geeft een goed voorbeeld van die overschatting: 'Nu er overeenstemmend DNA gevonden is, is de zaak rond!!' Getallen als 1 op een miljard worden veelvuldig genoemd als de minieme kans dat de verdachte niet de dader is. Maar dat zegt het getal niet. Dat zegt alleen dat het zo goed als zeker is dat het gevonden DNA van de verdachte is. Er is nog een argument nodig dat hij *omdat* zijn DNA overeenstemt met het gevonden DNA, *de dader* is.

Met deze twee oogmerken kijk ik nu naar het DNA-argument zoals dat door de AG uit Den Bosch is gepresenteerd.

Manco 13: Het DNA-argument van het OM kenmerkt zich door ontbrekende kennis, niet-serieus genomen alternatieve verklaringen, en onvoldoende onderbouwing

Het gevonden DNA van Louwes op de blouse van mevrouw Romeijn is op het eerste gezicht zeer belastend, en ook na mijn volgende kritiek op de OM-argumentatie is het DNA *nog steeds belastend, dat wil zeggen het verhoogt de waarschijnlijkheid van de hypothese dat Louwes de dader is*. Het is belastend ook al zou de verdachte in feite onschuldig zijn. Zo'n persoon heeft verschrikkelijk pech, maar zijn feitelijke onschuld vermindert niet het belastend karakter van overeenstemmend DNA. Maar hoe intuïtief belastend ook, overeenstemmend DNA is slechts één soort bewijs, het schakelt *niet automatisch* een ander sterk tegenbewijs uit. Bovendien *weten we niet hoe* belastend het is. *Hoever* schuift het waarschijnlijkheidswijzertje op? Uit het feit dat het DNA overeenstemt kunnen we *dát* niet afleiden.

Bij monde van zijn AG geeft het OM in Den Bosch vier deelargumenten waarom het DNA onomstotelijk zou bewijzen dat Louwes de moordenaar is. Na het proces in Den Bosch is er nog een vijfde deelargument bijgekomen: onder de nagels van de weduwe is Y-chromosoom DNA gevonden dat met dat van Louwes overeenstemt. Dit laatste heeft bij velen de doorslag gegeven: DNA onder de nagels van het slachtoffer, dat kan alleen betekenen

dat het slachtoffer zich verzet heeft en dat het gevonden DNA van de moordenaar is. Ik kom hierop aan het eind van het hoofdstuk terug.

Bedenk (nogmaals) dat de AG voor een onomstotelijk bewijs dat ze meent te hebben, *twee dingen* moet bewijzen: (1) in de zaak Louwes maakt het overeenstemmend DNA *in zijn eentje* het zeer waarschijnlijk dat Louwes de dader is, (2) er moeten geen andere argumenten zijn die de vermeende kracht van het DNA-argument neutraliseren dan wel voldoende compenseren.

Deelargument 1: Op de achterkant van de kraag is een bloedvlekje met Louwes' DNA gevonden. Dit DNA is delict-gerelateerd omdat — zo argumenteert de AG — het afkomstig moet zijn van een 'wondje dat kort vóór of tijdens het contact met de blouse is ontstaan'.

Dit eerste deelargument is niet zozeer een argument als wel een stellige bewering. Hoezo is het wondje delict-gerelateerd? Het zou kunnen, maar de AG gaat hier geheel voorbij aan een *alternatieve verklaring* die zowel het NFI als professor De Knijff als het Forensic Science Services (FSS)⁷⁵ noemen, namelijk dat het bloeddruppeltje door *een vreedzaam proces* tijdens zijn ochtendbezoek op de kraag is gekomen. Het bloeddruppeltje *kan* een gewelddadige oorsprong hebben, maar het *kan* ook een vreedzame oorsprong hebben. *We weten het niet*. Ook het NFI erkent dit in zoveel woorden:

*Dit bloedspoor kan via een niet-gewelddadig proces (aanraking) op de blouse terecht zijn gekomen.*⁷⁶

Eén nies met bloed van Louwes is voldoende. En deze hypothese is aanzienlijk minder *ad hoc* dan ze op het eerste gezicht lijkt. Er zijn tenminste drie overwegingen ten gunste van een niet-delict-gerelateerde herkomst.

(a) Volgens de delict-hypothese van het OM is het bloedvlekje tijdens de wurging op de kraag terechtgekomen. Bij dit soort geweld zal de hand bijna altijd iets bewegen. En zelfs door een kleine beweging veegt een bloedvlek al uit. Maar — en dat is belangrijk — het bloedvlekje op de kraag heeft een keurig ronde vorm. Het NFI onderkent dit punt.

*In het spoor zijn geen karakteristieken van beweging waargenomen. Dit maakt een oppervlakkig bewegend c.q. schuivend contact tussen de kraag en een bebloed object niet aannemelijk.*⁷⁷

En ook prof. De Knijff benadrukt dit:

*Uit de vorm van de vlek zou je opmaken dat het zeker niet door een bruuske beweging daar is achtergelaten.*⁷⁸

En de afwezigheid van beweging wijst op een vreedzame origine. Dit is één reden waarom het bloedvlekje zeer wel van vreedzame origine kan zijn.

(b) Ook de nies als bron van het bloed is meer dan een theoretische *ad hoc* mogelijkheid. Het is bekend dat Louwes allergisch was en vaak hooikoorts had, compleet met niezen en een sporadische bloedneus. Door hem

⁷⁵ FSS rapport van 31 maart 2006, p.12: 'However as it is not possible to determine when this bloodstaining was deposited I cannot exclude the possibility that it was deposited at some other time unrelated to the offence'.

⁷⁶ NFI notitie 1 april 2006, p.3.

⁷⁷ NFI rapport 19 mei 2006, p. 21.

⁷⁸ Brief van 22 juni 2006 aan advocaat Knoops.

gebruikte (voorgeschreven) medicijnen staven dit. Hier is één vreedzame mogelijkheid hoe het bloed op de kraag is gekomen.

(c) En ten slotte, stel dat een moordenaar een wondje aan zijn vinger heeft, dan is de kans meer dan denkbeeldig dat ook op een andere locatie op de blouse bloed van de moordenaar achtergelaten zal zijn. Die kans is groter naarmate de moordenaar langer en gewelddadiger is opgetreden, en de moordenaar van de weduwe heeft haar gesmoord, versleept en haar met een mes vijf keer in de borst gestoken. Maar een honderdtal monsters van het bloed op de blouse heeft geen bloed van Louwes opgeleverd.⁷⁹ Ook dit is een indicatie van een vreedzaam contact.

Het is dus bepaald geen uitgemaakte zaak dat het bloed op de kraag delict-gerelateerd is. Sterker nog, de ronde vorm plus de twee andere argumenten zijn een sterke aanwijzing voor een vreedzame oorsprong. Nu er wel een moord is gepleegd, blijft natuurlijk de geweld-origine een optie. Maar wil het meer dan een optie zijn, dan moet daar wel een argument bijkomen, zeker gezien de ronde vorm van de bloedvlek. De AG is evenwel zo tevreden met de bloedvlek als ‘ouderwets’ DNA en zijn status van ‘bijna onaantastbaar bewijsmiddel’,⁸⁰ dat ze niet zo'n argument geeft. Daarmee is in feite de alternatieve hypothese van vreedzame origine van het bloed hier de serieuze kandidaat. Het eerste deelargument is derhalve *onvoldoende onderbouwd*. Het kan niet in het bewijs van een moord gebruikt worden. Op zijn nadeligst voor Louwes geformuleerd, kunnen we zeggen, is: *we weten het niet wat de origine van het bloedvlekje is*

Deelargument 2: Er zijn veel ‘contactsporen-DNA’ van Louwes op de blouse gevonden. Dit kan alleen door een geweldsdelict verklaard worden, aldus de AG.

Biologische contactsporen, zo vertelt het NFI, ‘bestaan uit minimale hoeveelheden biologisch sporenmateriaal die met het blote oog niet te zien zijn’. Bij dit contactsporen-DNA gaat het meestal om huidcellen. De AG merkt op dat de gevonden contactsporen *met de standaard DNA-methode*⁸¹ een bruikbaar DNA-profiel hebben opgeleverd. Dit is *alleen mogelijk* wanneer er een grote hoeveelheid cellen wordt gevonden, en zo'n grote hoeveelheid cellen komt *niet*, zo stelt de AG, *door zakelijk contact*, ‘zoals bijvoorbeeld het geven van een hand of met elkaar praten’, op een blouse.⁸² De AG beroept zich hier op de NFI-deskundige Eikelenboom: om DNA door middel van contact over te dragen is ‘enige kracht nodig’. Vanwege de gevonden hoeveelheid DNA moet er dus geweld gebruikt zijn, aldus de AG.

De AG merkt verder op dat het hier niet om één enkel plekje met DNA gaat: het DNA profiel is ‘een groot aantal keren aangetroffen’⁸³ (om precies te zijn, op vijf andere locaties ten tijde van het hoger beroep in Den Bosch).⁸⁴ Dit toont eens te meer aan dat de origine van het DNA niet een beleefde

79 In 2006 werd er nog een heel klein bloedvlekje op de kraag gevonden die het DNA van Louwes bevatte. Ook hier weer is de vorm van het bloedspletje zodanig dat het een ‘bewegend contact’ (de term van het NFI) uitsluit. Het bloedvlekje kan via dezelfde nies geproduceerd zijn. We weten het nog steeds niet.

80 Requisitoir Den Bosch, p. 5.

81 En niet de Low Copy Number methode die met weinig cellen kan volstaan.

82 Requisitoir, p. 12.

83 Requisitoir, p. 13.

84 De locaties worden omschreven als: vlek rechterschouder naast revers, licht rode vlek naast revers ter hoogte van rechterschouder, bloed achterzijde kraag, licht rode vlek achterzijde revers, lichtrode vlek achterzijde kraag, lichtrode vlek op rechter voorpand (waar)

handdruk is. Want 'bij zulk zakelijk contact komt het DNA-profiel niet op zóveel verschillende locaties op de blouse', aldus de AG.⁸⁵

Impliceert de gevonden hoeveelheid DNA dat geweld-gerelateerd is?

De AG laat na op te merken dat het bij contactsporen-DNA niet altijd om huidcellen gaat. Het DNA kan ook afkomstig zijn van heel kleine hoeveelheden speeksel of ander 'sproeimateriaal'.⁸⁶ Het DNA-onderzoek kan zelf niet bepalen of het om huidcellen dan wel om speeksel of om nog andere biologische sporen gaat. Dit onvermogen onderkent het NFI ook zelf: 'bij biologische contactsporen is de wijze van ontstaan niet te achterhalen'.⁸⁷

Het NFI wijst zelf op de consequentie: 'Het probleem bij biologische sporen is dat er *tal van aannemelijke, alternatieve verklaringen* kunnen zijn voor de aanwezigheid van biologische contactsporen op een plaats delict of op een stuk van overtuiging'.⁸⁸ De mogelijkheid van 'sproei-DNA' (een nies, speeksel van vochtig spreken) is één zo'n alternatieve verklaring. Ze wordt expliciet door prof. De Knijff genoemd. Het DNA op de blouse kan afkomstig zijn van

*zeer kleine spekseldruppeltjes die ... op de voorkant van de blouse zijn terechtgekomen tijdens een gesprek tussen de verdachte en het slachtoffer.*⁸⁹

Een andere mogelijkheid is 'verkouden-handen-DNA': iemand heeft een heel geringe hoeveelheid neusvocht (dan wel speeksel) aan zijn handen en hij draagt dat DNA bijvoorbeeld tijdens het handenschudden over. Het NFI noemt zelf deze laatste mogelijkheid:

Het aantal cellen dat bij contact met de handen kan worden overgedragen is nog veel groter in situaties waarbij de handen iets eerder in contact zijn geweest met de mond, neus en/of ogen. Dan kunnen grote hoeveelheden cellen afkomstig van speeksel, neusafscheiding en traanvocht via de handen worden overgedragen'.⁹⁰

Het belang van overdracht-via-handcontact wordt de laatste tijd weer algemener sterker onderkend. Men beklemtoont bijvoorbeeld steeds vaker dat veel besmettingen met bacteriën en virussen via handcontact verloopt.

De *aangetroffen hoeveelheid DNA* (voldoende voor standaard DNA-methode) vormt geen probleem voor deze alternatieve verklaring. Want zoals het NFI zelf stelt: In tegenstelling tot contactsporen bevatten de 'klassieke biologische sporen zoals bloed, sperma en speeksel doorgaans een relatief hoge concentratie cellen, en dus DNA'.⁹¹ Men heeft uitgerekend dat de totale hoeveelheid DNA die op de blouse is aangetroffen, uit een

85 Requisitoir, p. 13.

86 Het uitsluiten van spekseldeeltjes en dergelijke is waarschijnlijk gebaseerd op het idee dat via de crimescoop spekseldeeltjes en dergelijke oplichten. Wanneer een contactspoor niet oplicht, zou dat impliceren dat het om huidcellen gaat. Maar hele kleine deeltjes speeksel en dergelijke lichten niet op. Zoals prof. De Knijff aangeeft: 'De afwezigheid van oplichting door een crimescoop is geen aanwijzing voor de afwezigheid van [lichaamsvloeistoffen zoals spekseldruppeltjes] zijn'. De contactsporen kunnen dus ook hele kleine deeltjes speeksel en nies zijn en alles wat daarmee vervoerd wordt.

87 NFI (??) Forensisch onderzoek en bewijswaarde van biologische sporen. Zie ook het vervolg: 'Biologische contactsporen hebben daardoor meestal slechts een indirecte bewijswaarde ... omdat de relatie met het delict vaak moeilijk te bepalen [is]'

88 NFI, 'Forensisch onderzoek en bewijswaarde van biologische sporen'. Mijn cursivering.

89 De Knijff, deskundigenverklaring van 22 juni 2006.

90 NFI (M.J. van der Scheer, A.D. Kloosterman). (2006). Aanvullend bloedsporen- en DNA-onderzoek naar aanleiding van het aantreffen van het stoffelijk overschot van de weduwe te Deventer op 25 september 1999., 21 april 2006, p. 6.

91 NFI, 'Forensisch onderzoek en bewijswaarde van biologische sporen'.

speekseldrup met een doorsnee van 1,5 mm kan voortkomen.⁹² Er is dus geen reden om uit de aangetroffen hoeveelheid DNA te concluderen dat er geweld gebruikt is, zoals de AG doet. Wij *weten niet* of het om huidcellen gaat in plaats van om bijvoorbeeld speeksel. En de AG weet dat evenmin.

Impliceert het aantal plaatsen waarop DNA gevonden is dat het geweld-gerelateerd is?

Ten aanzien van het vermeende grote aantal locaties gaat de AG voorbij aan de mogelijkheid van externe besmetting en van zogenaamde cross-contaminatie, besmetting van nieuwe plekken op de blouse door het al op de blouse aanwezige DNA. De blouse heeft een geschiedenis van onzorgvuldige behandeling waardoor serieus met de mogelijkheid van externe besmetting rekening gehouden moet worden.⁹³ Dat alleen al maakt de resultaten van het DNA-onderzoek van de blouse van dubieuze waarde. (Ik zal hier aan dit probleem voorbijgaan, ofschoon wellicht dit reële gevaar van contaminatie het DNA ongeschikt maakt als bewijsmateriaal).

Daarnaast heeft de blouse vele jaren opgevouwen gezeten in een kleine doos. Vanaf bepaalde 'originele' DNA-locaties kunnen dus andere plekken van de blouse met DNA 'intern' besmet zijn. We weten bovendien dat deze cross-contaminatie geen puur theoretische mogelijkheid is. Het NFI zelf kan een vlek die in 2006 op de blouse zat, niet op de oude foto's terugvinden. Hetzelfde geldt voor drie bloedvlekjes en een make-up vlek ver van de directe geweldlocaties. Dit zijn zichtbare en aanwijsbare besmettingen. Er is alle reden om aan te nemen dat er ook besmettingen van *onzichtbaar DNA* zijn. De conclusie volgt met klem: *we weten niet* hoeveel van de huidige DNA-locaties origineel zijn, dat wil hier zeggen afkomstig van 23 september 1999. De AG kan er dus niet vanuit gaan dat er *veel* originele DNA-locaties waren.

De algemene conclusie van het tweede deelargument is derhalve: *we weten niet* of op 23 september 1999 het DNA van Louwes op vele plaatsen van de blouse zat, en *we weten niet* of het DNA delict-gerelateerd of 'sproei-DNA' of 'verkouden-handen-DNA' is. En de AG weet dat ook niet. De AG kan in rede dus niet de vermeende hoeveelheid van het DNA en de vermeende vele locaties van het DNA gebruiken als argument om Louwes een moord ten laste te leggen.

Deelargument 3: Alle DNA op de rode vlekken zit op delict-locaties en is daarom tijdens het delict op de blouse gekomen, aldus de AG.

De AG acht het 'opvallend dat al het celmateriaal zich in nabijheid van hetzij de steekwonden en de ribbreuken, hetzij bij de hals/nek, alwaar strangulatiesporen bevindt'.⁹⁴ De AG trekt hieruit de conclusie dat het celmateriaal 'is overgebracht tijdens het delict'.⁹⁵ 'Want:' zegt de AG vervolgens, en *dan* verwachten we een argument. Maar we krijgen geen argument, we krijgen slechts een lijstje van aandachtspunten. Een argument had niet misstaan. Bij een vordering van een 'gevangenisstraf voor de duur

92 Overigens is de claim van de AG dat er veel DNA aangetroffen is onjuist. Want ook voor de moderne standaard methodes van DNA testen zijn zeer geringe hoeveelheden genoeg. De gevonden hoeveelheid DNA per locatie is inderdaad heel klein.

93 Onder andere, de blouse is voor de sectie uitgetrokken, ze is later door het NFI op een pasvorm gehangen, ze is vervolgens binnenstebuiten op diezelfde pasvorm gehangen. (Deze vormen van contaminatie zijn gedocumenteerd).

94 Requisitoir Den Bosch, p. 12.

95 Requisitoir Den Bosch, p. 12.

van vijftien jaren⁹⁶ is het toch niet te veel gevraagd om het argument aan te geven op basis waarvan die straf wordt gerequireerd?

Van dit lijstje bezie ik nu de punten die relevant zijn voor het derde deelargument dat het DNA op de rode vlekken delict-gerelateerd moet zijn. Ik citeer:

De locatie van de lichtrode substantie (vermoedelijk make-up) met daarin celmateriaal van verdachte, is aangetroffen in het gebied waar het slachtoffer strangulatiesporen en ribbreuken heeft opgelopen.

Er is géén vreemd celmateriaal in de controlemonsters (van locaties vlak naast de rode vlekken) aangetroffen.

De afwezigheid van andere individuen in de verkregen DNA-profielen.⁹⁷

De vraag is nu *waarom* dit lijstje aantoont dat het celmateriaal op de rode vlekken delict-gerelateerd is. De AG vertelt dat ons niet. Het geïmpliceerde argument van de AG moet er ongeveer als volgt uitzien:

- (I) De rode vlekken (make-up) zitten op delict-plaatsen (strangulatieplekken en ribbreuken).
- (II) De make-up komt daar niet vanzelf.
- (III) Op al die plekken zit uitgerekend DNA van één man.
- (IV) Naast die plekken zit geen DNA van die persoon.
- (V) Het DNA is dus zeer waarschijnlijk tegelijk met die make-up op de blouse gekomen.
- (VI) De enige (plausibele) verklaring hiervoor is dat de man tijdens het delict make-up aan zijn handen heeft gekregen en tijdens het delict met zijn handen krachtig met de blouse contact heeft gemaakt, zodat naast de make-up ook celmateriaal van hem op de blouse is terechtgekomen.
- (VII) Dus (conclusie) de man van het DNA is de moordenaar.

Intuïtief lijkt dit een overtuigend argument. Maar het argument dat hier impliciet gebruikt lijkt te worden, is een kwetsbaar argument. Zonder het argument uit te werken weten we niet of het correct dan wel incorrect is. Laten we dus nader naar het argument kijken.

De eerste premisse [De rode vlekken zitten op delict-plaatsen] is bijna automatisch waar. De strangulatieplekken en de ribbreuken beslaan namelijk nagenoeg de hele voorkant van de blouse.

Daarbij is het wel goed om te weten dat het gaat om *drie* rode vlekken (wellicht make-up) *dicht bij de hals*. Dit lijkt strangulatie te impliceren. Want hoe komt die make-up daar anders? (Dit is premisse II in vraagvorm). Deze retorisch bedoelde vraag heeft evenwel ook een *ander* antwoord dan strangulatie. De moordenaar heeft mevrouw Romeijn aan de benen voortgesleept. (Het opgeschoven vest is hier een stille getuige). En de kraag heeft tijdens het gesleep de hals en het gezicht aangeraakt. En aldus is de make-up op de kraag terecht gekomen. Dit is een andere verklaring.

Tegen deze vreedzame verklaring lijkt te pleiten — en nu zijn we bij premissen drie en vier — dat het DNA op de make-up plekken zit en *niet* er vlak naast. Het DNA is dus (zeer waarschijnlijk) *tegelijk* met die make-up op de blouse terecht gekomen. Dat wil zeggen, het zat er niet eerder op. En de

96 Requisitoir Den Bosch p. 29.

97 Requisitoir Den Bosch, p. 12.

enige (plausibele) verklaring hiervoor lijkt nu: de man heeft tijdens het delict make-up aan zijn handen gekregen en hij heeft tijdens het delict met zijn handen krachtig met de blouse contact gemaakt, zodat naast de make-up ook celmateriaal van hem op de blouse is terechtgekomen. Hier raken we de kern van het argument. Er zijn twee tegenwerpingen.

Ten eerste: uit het vermeende feit dat het DNA *op* die drie rode plekken zit, en niet ernaast, en dus waarschijnlijk samen met de rode vlekken op de blouse is gekomen, volgt niet dat het DNA een gewelddadige origine heeft. Iemand die net met de zijkant van zijn hand zijn neus heeft afgeveegd, zal bij handschudden veel DNA op de hand van de handgeschudde persoon overdragen. (Het NFI vertelt ons dit zelf). Het is nu een *reële mogelijkheid* dat de ontvangster met de bezoedelde hand een keer haar eigen gezicht aanraakt. Ik geef hier geen waarschijnlijkheidsbeoordeling, maar we moeten met onze handen wel regelmatig aan ons gezicht zitten, anders zouden de op onze handen overgedragen bacteriën en virussen nooit in ons lichaam terechtkomen. We geven veelvuldig bacteriën en virussen via handcontact door. De AG mag er dus niet zonder meer van uitgaan dat dit geschetste vreedzame alternatief ('verkouden-hand-DNA' → DNA op handen van de weduwe → DNA op het gezicht van weduwe → slepen van weduwe → DNA op kraag) dermate implausibel is dat het zonder argumentatie terzijde kan worden geschoven.

Ten tweede: het is *niet waar* dat er dicht bij de rode vlekken geen DNA is gevonden. Op een controleplek vlak bij een rode vlek is DNA van Louwes getraceerd.⁹⁸ De AG kan dus niet argumenteren: Er is buiten de rode vlekken geen DNA gevonden. *Dus* is het DNA samen met de rode vlekken op de blouse gekomen.

Hier kan iemand kunt natuurlijk protesteren: 'Lieve hemel, nog meer DNA! Hoe kan dat *niet* belastend zijn!' Maar we wisten al dat er bij vreedzaam sproeien veel DNA zal zijn. De extra DNA-locatie is dus te verwachten, hoe belastend die intuïtief ook lijkt.

Samen plaatsen de twee tegenwerpingen het ogenschijnlijk zo belastende argument van de AG in een heel ander licht. *We weten niet* of het DNA op gewelddadige dan wel op vreedzame wijze op de blouse is gekomen. *We weten evenmin* of het DNA samen met de make-up op de blouse is gekomen, of dat het DNA er al eerder zat. We weten dus heel veel niet.⁹⁹

Het lijstje van de AG moge ons *intuïtief* doen instemmen met de conclusie dat Louwes de moordenaar wel moet zijn. De uitwerking van het geïmpliceerde argument laat evenwel zien dat die conclusie *niet* volgt. Door het argument niet uit te werken heeft de AG de onwetendheid op belangrijke plaatsen kunnen verbloemen. Maar de AG heeft nog een vierde deelargument.

Deelargument 4: Op de blouse is alleen DNA van Louwes en de weduwe Romeijn aangetroffen. Louwes moet wel de moordenaar zijn.

Dit is een aansprekend argument. 'Hoe kan een onbekende, gewelddadige moordenaar X geen DNA hebben achtergelaten, als een vreedzaam iemand al op zes locaties DNA zou achterlaten? Twaalf locaties, als we het onderzoek van De Knijff (18 mei 2006) meetellen. Het is verwant aan de zorg van het NFI in de Schiedammer Parkmoord. Hoe kon Kees B. de moord

98 Dit is één van de uitkomsten van het onderzoek van prof. De Knijff uit 2006.

99 We weten niet eens of het om make-up gaat. De conclusie van een uitgebreid NFI onderzoek is dat de rode materie make-up zou kunnen zijn.

begaan hebben, terwijl er geen DNA van hem gevonden is en wel van iemand anders? In vele gevallen van moord wordt er geen DNA gevonden, maar als er wel DNA op verdachte plaatsen gevonden wordt, dan kan dat haast niet anders dan van de moordenaar zijn! Dus als we alleen van Louwes DNA op de plaats van het delict vinden, en niet van iemand anders, dan moeten we concluderen dat er zeer waarschijnlijk geen onbekende moordenaar X is. Louwes moet zelf de moordenaar zijn’.

Het is een simpel argument dat bijna iedereen ogenblikkelijk overtuigt. Het argument maakt echter twee belangrijke vooronderstellingen die in de zaak Louwes beide onvoldoende gefundeerd zijn:

(1ste vooronderstelling) Louwes heeft veel DNA achtergelaten.

Het argument lijkt krachtiger naarmate er meer DNA van Louwes wordt gevonden. Maar hier is precies een probleem. Hoeveel van de gevonden DNA locaties zijn oorspronkelijk en hoeveel zijn er door contaminatie ontstaan? We weten het niet, en de AG weet het evenmin. We weten wel dat één klein spekseldruppeltje van 1,5 mm voldoende DNA oplevert voor *al* het DNA dat is gevonden. Dus zoveel hoeft er nou ook weer niet gespreoid of via verkouden handen overgedragen te zijn! Dit verzwakt de 1ste vooronderstelling. Het OM mag er dus niet zonder meer vanuit gaan.

(2de vooronderstelling) De gewelddadige moordenaar laat meer DNA achter dan een vreedzame passant.

Dit lijkt op het eerste gezicht een vanzelfsprekende waarheid, maar dat is het niet. Er is namelijk naast het onderscheid ‘gewelddadig \longleftrightarrow vreedzaam’, nog een tweede belangrijk onderscheid: ‘de zorgvuldige moordenaar \longleftrightarrow de slordige passant’. Een goed voorbereide moordenaar die zich ervan bewust is dat er naar vingerafdrukken, zijn bloed en zijn DNA gezocht zal worden, zal er alles aan doen om geen vingerafdrukken, bloed en DNA achter te laten. Hij zal bijvoorbeeld handschoenen gaan dragen om opsporing via vingerafdrukken te voorkomen. Hij zal ook beseffen dat hij zich kan verraden door speeksel, niezen, etc. Een NFI vertegenwoordiger zei bij de rechtszaak in 2004 dat op een wurgkoordje slechts in 16% van de gevallen DNA van de dader kan worden aangetroffen. En het zou vreemd zijn dat het hier altijd om zorgvuldige moordenaars gaat. De zorgvuldige moordenaar zal dus waarschijnlijk nog beter scoren (beter vanuit zijn perspectief).

Hier tegenover staat de vreedzame passant die wat betreft vingerafdrukken, bloed en ‘DNA-shedding’ geheel onbekommerd is. Het is dus bepaald niet vanzelfsprekend dat een vreedzame passant, zeker een allergische passant met een verkouden neus, minder vingerafdrukken, bloed en DNA zal achterlaten.

De zorgvuldige moordenaar is niet alleen een theoretische mogelijkheid, in de zaak Louwes is hij ook een praktische mogelijkheid. Het is namelijk opvallend dat er ondanks alle gewelddadigheid *geen vingerafdrukken* zijn gevonden, — op twee vingerafdrukken na, één van de weduwe en één van Louwes op de deurpost.¹⁰⁰ Zelfs op de geopende wijnfles op de serretafel zaten geen vingerafdrukken. De moordenaar heeft kennelijk de vingerafdrukken verwijderd. Mogelijkerwijs heeft hij ook handschoenen gedragen. We mogen dus met enige waarschijnlijkheid concluderen dat de feitelijke moordenaar zich bewust was van de sporen die hij achterliet en dat hij er

100 Het is nauwelijks waarschijnlijk dat een voorzichtige moordenaar, zoals we die leren kennen, met zijn blote handen aan de deurpost zal zitten. Een vreedzame passant zal echter geen smetvrees voor een deurpost hebben. We weten dat Louwes die ochtend binnen is geweest. De vingerafdruk kan dus zeer wel van hem als vreedzame passant afkomstig zijn.

alles aan gedaan heeft die te wissen. Hoe beter de voorbereiding van de moordenaar, des kleiner is de kans dat we DNA van de moordenaar zullen vinden.

We *weten dus niet* of we in de zaak Louwes uit mogen gaan van de 2de vooronderstelling dat de gewelddadige moordenaar meer DNA zal achterlaten dan een vreedzame passant. En daarmee zou die vooronderstelling niet door het OM gebruikt mogen worden.¹⁰¹

Wat we wel weten is dat er geen bloed van de weduwe in de auto van Louwes is gevonden, noch op zijn kleren, noch op welke plaats dan ook die met Louwes te maken heeft.

Hiermee beweer ik uiteraard niet dat er *dus* een moordenaar X is. Ik beweer evenmin dat de aanwezigheid van DNA van Louwes en de afwezigheid van DNA van een andere persoon X niet *enigermate* belastend voor Louwes is.¹⁰² Het waarschijnlijkheidswijzertje gaat zeker naar rechts in de richting van ‘Louwes is wel de dader’. Maar we weten veel te weinig om te zeggen *hoeveel* het wijzertje opschuift en waar het wijzertje tot rust komt. (En hier laat ik het ontlastend materiaal inclusief het zeer sterke “allegaars alibi” nog buiten beschouwing). Ik concludeer derhalve dat we ook wat betreft het vierde deelargument onvoldoende argumenten en bewijsmateriaal hebben om te concluderen dat Louwes dus de moordenaar is. *Daartoe weten we veel te weinig.*

Y-chromosoom onderzoek in 2006 vond DNA onder een nagel van mevrouw Romeijn met het profiel van Louwes

In 2006 was er een nieuwe belastende DNA-vondst, die bij velen de doorslag heeft gegeven: DNA onder de nagel van het slachtoffer! Dat kan alleen betekenen dat het slachtoffer zich verzet heeft en dat het gevonden DNA van de moordenaar is. De AG uit Den Bosch kan zich voor haar requisitoir uit 2004 hier natuurlijk niet op beroepen, maar qua waarheidsvinding is het een nieuw belangrijk gegeven.

Maar ook hier is de conclusie te snel getrokken dat Louwes *dus* de moordenaar is. We moeten ons realiseren dat het hier *niet* gaat om stukken huid die tijdens een gevecht onder de nagels van het slachtoffer zijn geraakt. (Het is zelfs onduidelijk of het DNA onder dan wel op de nagel zat). Let wel: het *traditionele* DNA-onderzoek van het NFI heeft *geen* DNA van Louwes onder de nagels van mevrouw Romeijn gevonden. En voor het Y-chromosoom onderzoek is een minieme hoeveelheid DNA voldoende (een paar cellen), en *wij weten niet* hoeveel van dit soort minieme hoeveelheden DNA vanwege vreedzame contacten onder onze nagels zit. Het NFI is zich hiervan bewust. De gevoeligheid van de methode is zó groot — zo is mij verteld — dat ook onschuldige contacten tot overdracht van een nog te detecteren hoeveelheid DNA kan leiden. Maar deze *onwetendheid* houdt wel in dat uit de aanwezigheid van Y-chromosoom DNA van een persoon onder de nagels van het slachtoffer niet geconcludeerd mag worden dat die

101 Wat we ook niet weten is hoe succesvol de ‘echte’ moordenaar is geweest in het voorkomen van DNA-shedding, omdat er in 1999 kennelijk nog niet de mogelijkheid was om DNA-sporen van de omgeving van de moord te verzamelen. Het vest dat de weduwe volgens de foto boven haar blouse droeg en dat tijdens het slepen verschoven is, is in elk geval niet op DNA onderzocht. (Is het inmiddels verdwenen?). Op de plaats delict is alleen naar vingerafdrukken en bloed gezocht. We weten dus niet of er geen DNA van de moordenaar op de plaats delict was.

102 Ik gaf al eerder aan dat het een tekortkoming in de wereld is dat er ook belastend materiaal kan zijn voor iemand die onschuldig is. Zo iemand heeft domme pech.

persoon dus de moordenaar is.¹⁰³ Prof. De Knijff, wiens onderzoek het DNA-profiel van Louwes in het nagelvuil aantrof, is hier zelf heel duidelijk over:

*De geweldshypothese is pure speculatie en wordt m.i. in ieder geval NIET door de DNA bevindingen ondersteund.*¹⁰⁴

Conclusie ten aanzien van het DNA-argument van de AG

Ik concludeer dat in alle vier deelargumenten van de AG sprake is van een aanzienlijke mate van onwetendheid.

Het eerste deelargument (bloedvlekje op de kraag) wordt ernstig verzwakt door de alternatieve hypothese van een vreedzame origine. Deze hypothese wordt door het OM niet serieus genomen. Het is onduidelijk in welke mate de ronde, niet-uitgeveegde vorm van de bloedvlek de vreedzame hypothese waarschijnlijk maakt, maar die onduidelijkheid alleen al maakt de keuze voor een gewelddadige origine ongefundeerd.

Ook het tweede deelargument (er is veel DNA van Louwes, dus het moet een gewelddadige oorsprong hebben) gaat voorbij aan een vreedzame alternatieve verklaring (sproei-DNA, verkouden-handen-DNA). Zowel het NFI als deskundige De Knijff wijzen op deze mogelijkheid. Bovendien weten we vanwege de interne cross-contaminatie niet op hoeveel plaatsen het DNA oorspronkelijk op de blouse heeft gezeten.

Het derde deelargument (op alle rode vlekken zit het DNA van Louwes, en daarom zijn die rode vlekken delict-gerelateerd) faalt, omdat de premisse van de onuitgesproken argumentatie onwaar is. Er is ook DNA vlak naast de rode plekken gevonden. Bovendien weten we niet of de rode vlekken delict-gerelateerd zijn. Ze kunnen ook via gesleep op de kraag zijn gekomen.

Het vierde deelargument (er is geen DNA gevonden van een moordenaar X en dus is er niet zo'n moordenaar) is sterker en blijft sterker ook nadat we ons realiseren dat een vreedzame passant onbekommerd DNA afscheidt, en een goed-voorbereide moordenaar juist zijn sporen zal willen verhullen. Maar ook hier weten we niet hoe belastend het overeenstemmend DNA is. Het waarschijnlijkheidswijzertje schuift naar rechts, maar we weten niet hoever.

Ook een later toegevoegd argument (Y-chromosoom DNA onder of op de nagels van het slachtoffer) is aanzienlijk minder dwingend dan doorgaans wordt aangenomen. We weten niet hoe gemakkelijk de uiterst minieme hoeveelheden DNA die voor het moderne, geavanceerde DNA onderzoek nodig zijn, van de ene persoon naar de ander persoon worden overgedragen.

Ik concludeer dat zowel het DNA-argument zelf als ook de bewijskracht van dat argument veel onduidelijker zijn dan de AG ons voorspiegelt. Met alle onwetendheid weten we in elk geval dat na de DNA-vondsten de zaak van

103 Hier is ook van belang dat volgens prof. De Knijff de niet-overeenstemming van X's DNA met gevonden Y-chromosoom DNA de persoon X wel kan vrijpleiten, maar dat de overeenstemming met gevonden Y-chromosoom DNA de persoon X niet (want niet betrouwbaar genoeg) als moordenaar kan aanwijzen. 'Bij een match kan men de verdachte niet uitsluiten als bron van het spoor, maar heel veel meer kan men niet met zekerheid concluderen'. (De Knijff, 'De bijzondere aspecten van Y-chromosoom en mitochondriaal forensisch DNA onderzoek', p. 4.)

104 Prof. De Knijff heeft in zijn commentaar van 29 maart 2007 op de conclusie van de AG (in zijn reactie op het herzieningsverzoek van mr. Knoops) geschreven: 'niet is vast te stellen welk celmateriaal van de verdachte exact hoe en wanneer op de blouse is terechtgekomen'.

het OM zeker *niet* rond is. Toch is het *gevoel* dat na de DNA-vondsten de zaak rond is, heel sterk, zo merk ik. Er is één duidelijke misvatting die regelmatig tot dit gevoel leidt. Die wil ik hier tot slot nog noemen.

Het NFI vertelt ons dat de kans dat het gevonden DNA niet van Louwes is, 1 op de 1.000.000 of zelfs 1 op de 1.000.000.000 is. Hieruit mag je redelijkerwijs concluderen dat het DNA inderdaad van Louwes is. Maar hieruit volgt *niet* dat het dus nagenoeg zeker is dat Louwes de moordenaar is. Misschien is het DNA van gewelddadige origine, misschien is het van vreedzame origine. De vraag die de AG moet beantwoorden, was niet of het gevonden DNA van Louwes was (dat namen we al aan), maar of het DNA op *gewelddadige dan wel vreedzame* wijze was overgebracht. En over die laatste vraag zegt zelfs de kans van 1 op de 1.000.000.000 *op zichzelf niets*.

Nabeschuiving

In de tussenbeschuiving heb ik al geconstateerd dat er na analyse weinig tot niets van de argumentatie van het OM tegen Louwes overbleef. De vondst van het DNA leek de positie van het OM aanzienlijk te versterken. En zeker voor ons gevoel is het DNA-argument zeer belastend voor Louwes. Maar tegenover dit DNA-argument, dat op vele punten op onwetendheid is gebaseerd en waarvan we dus in feite *niet weten hoe belastend* het is, staat een *simpel alledaags argument*, namelijk Louwes' alibi gebaseerd op de hoogst onwaarschijnlijke kennis van de file van 20.00 uur *zonder* dat hij bij die file is geweest. Deze onwaarschijnlijkheid maakt het zeer plausibel dat Louwes om 20.36 uur op de A28 reed en dus niet in Deventer was. Met de nieuwe atmosferische gegevens is het ook zeer wel mogelijk dat zijn mobiel op dat moment — *als* hij op de A28 reed — het basisstation 14501 in Deventer heeft aangeklikt.

Bij het afwegen van deze twee argumenten (het DNA-argument en het alibi-argument) is de verleiding om DNA met zijn wetenschappelijk keurmerk bijna automatisch prioriteit te geven boven een alibi over alledaagse zaken. Maar dit zou onjuist zijn om twee redenen.

Ten eerste is het DNA-verhaal *alleen* wetenschappelijk wat betreft het *vaststellen* dat het DNA van Louwes is. Het DNA-argument zelf zit echter *vol onduidelikheden en assumpties* als het gaat over de vraag *of* Louwes de moordenaar is. Veel weten we niet en wat we niet weten, weten we niet. We weten dus niet in welke mate het DNA-argument voor Louwes belastend is. We mogen er dus niet vanuit gaan dat het DNA-argument *op zijn eentje* het waarschijnlijkheidswijzertje helemaal naar 'Louwes is zeker de dader' zal doen opschuiven. En we mogen daar al helemaal niet vanuit gaan wanneer we het DNA-argument afzetten tegenover *het alibi-argument*. In dat geval weten we niet eens of het waarschijnlijkheidswijzertje ook zelfs maar het neutrale midden bereikt van 'Daderschap is even waarschijnlijk als niet-daderschap'.

Ten tweede doet het er niet toe of een argument gebaseerd is op een wetenschappelijk verhaal of teruggaat op een alledaagse situatie. Het gaat erom hoe sterk het argument is. Het feit dat iedereen het alibi-argument kan begrijpen, maakt het *dáárom* niet inferieur aan de moeilijk te doorgronden DNA-argumentatie.

Ik noem hier nog de stille getuigen, de wijnfles met ring, en de aantekening van € 1.750, die beide ontlastend zijn (het wijzertje naar links verschuiven), ofschoon een slimme moordenaar ze in zijn voordeel zou hebben kunnen misbruiken. (Maar wanneer we van die slimme moordenaar uitgaan, dan

vervalt daarmee ook de argumentatie van de AG om de moord op de “vroege” donderdagavond vast te prikken).

En dan nog een laatste, alledaagse ontlastende observatie. Op een viertal punten heeft het OM geconcludeerd dat een verklaring van Louwes leugenachtig was en daarmee ‘bruikbaar voor het bewijs’.¹⁰⁵ We hebben al gezien dat in drie van de vier gevallen niet Louwes maar het OM onwaarheid spreekt, terwijl er in het vierde geval (wel of niet bellen vanaf de A28 om 20.36 uur) een welles-nietes situatie bestaat. In het alledaagse leven zouden we dan geneigd zijn te zeggen dat Louwes in het vierde geval ook wel de waarheid zal spreken. Met andere woorden, hij sprak ook de waarheid toen hij zei van de A28 gebeld te hebben. En algemene: wanneer Louwes' vermeende leugenachtigheid mag gelden als belastend materiaal, zelfs als deel van het bewijs, waarom zou dan de combinatie van waarheid-spreken door Louwes en onwaarheid-spreken door het OM niet ook als *ontlastend* materiaal gelden?

Nogmaals, ik ontken niet het intuïtief belastende karakter van het gevonden DNA — ofschoon een deskundige als prof. De Knijff stelt dat ‘de geweldshypothese pure speculatie is en z.i. in ieder geval NIET door de DNA bevindingen wordt ondersteund’,¹⁰⁶ — maar ik verbaas mij over het gemak waarmee vijftien jaar straf is gevorderd, gezien het sterk ontlastend karakter van Louwes' alibi en zijn waarheid-spreken op cruciale punten tegenover het onwaarheid-spreken van het OM.

¹⁰⁵ Onder andere, requisitoir OvJ, p. 7.

¹⁰⁶ Ik herhaal hier de zeer relevante opmerking van Prof. De Knijff in zijn commentaar van 29 maart 2007 op de conclusie van de AG (in zijn reactie op het herzieningsverzoek van mr. Knoops): ‘niet is vast te stellen welk celmateriaal van de verdachte exact hoe en wanneer op de blouse is terechtgekomen’.